

Říše: houby

(Fungi)

Obecná charakteristika

- věda mykologie
- různorodá skupina nižších eukaryot
- znaky
  - rostlin
    - nepohyblivost, syntéza vitamínů
  - živočichů
    - heterotrofní výživa, stavební polysacharid chitin, zásobní polysacharid glykogen

Životní strategie hub

- **reducenti** (rozkladači, saprofyti, dekompozitoři) přeměňují organickou hmotu na anorganickou

parazité (rostliny, houby, živočichové)

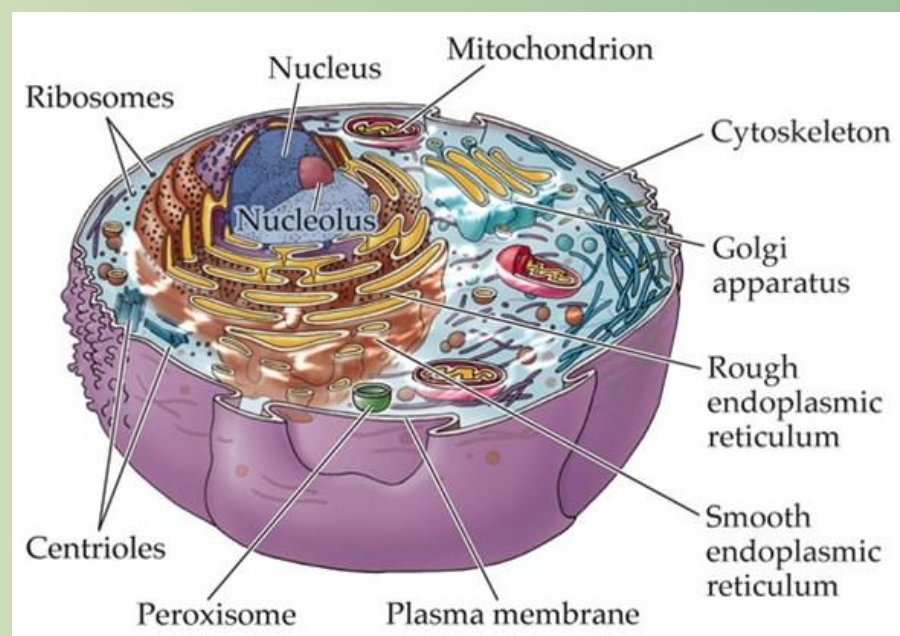
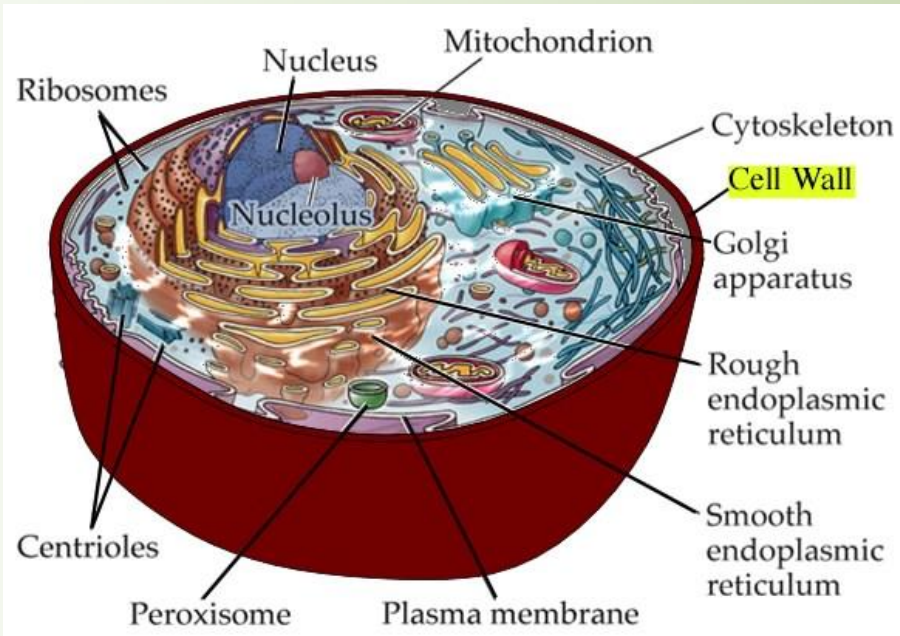
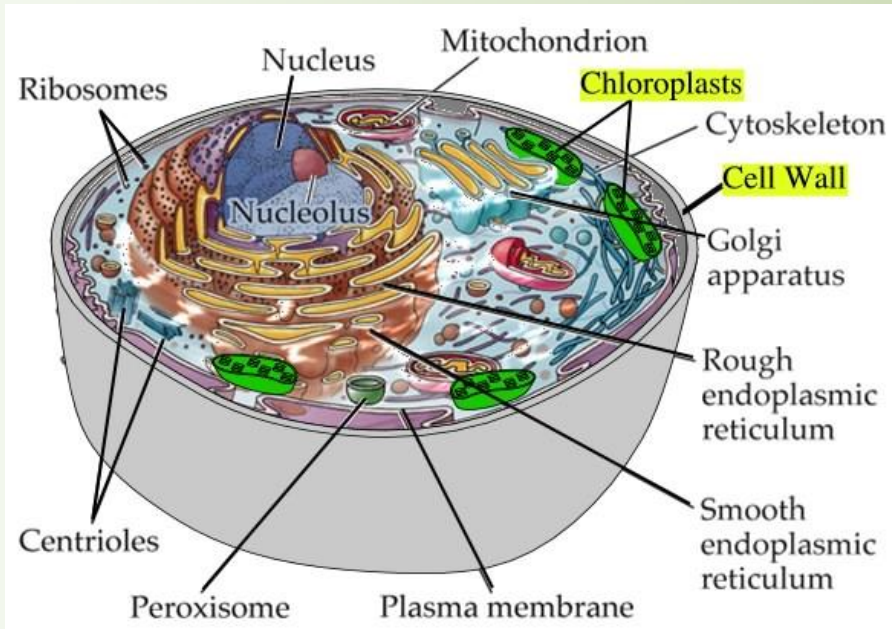

symbióza s kořeny cévnatých rostlin (mykorrhiza)

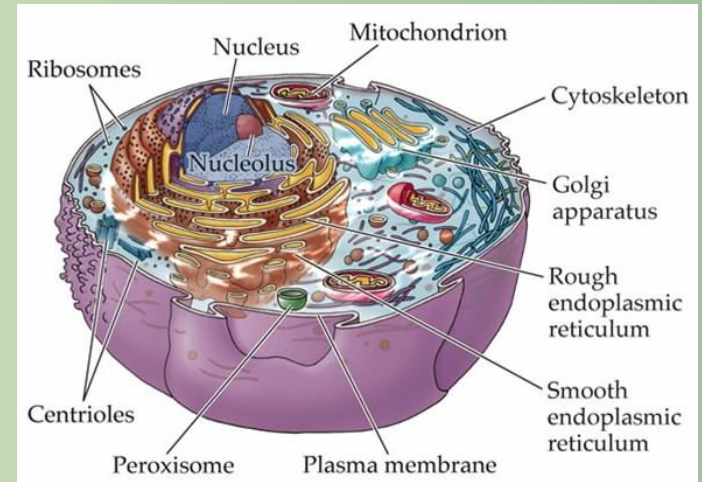
symbióza se zelenými řasami nebo sinicemi: lišejníky

Hlavní typy eukaryotických buněk

Buňka hub

- **buněčná stěna z chitinu**
- **vakuoly**
- **haploidní i diploidní formy**
- **zásobní látka glykogen**

jaderná membrána

vnější membrána

vnitřní membrána

jadérko
(nucleolus)

karyoplazma

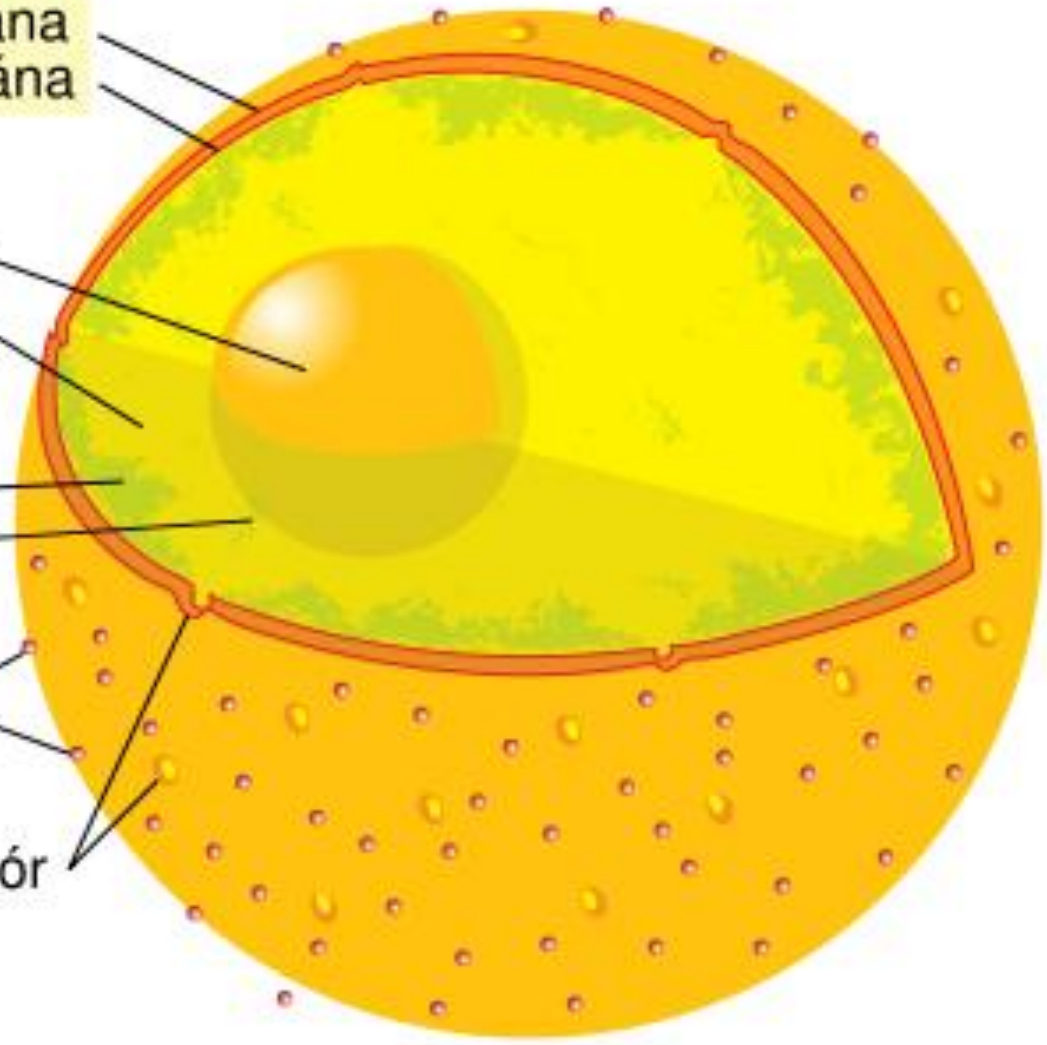
chromatin

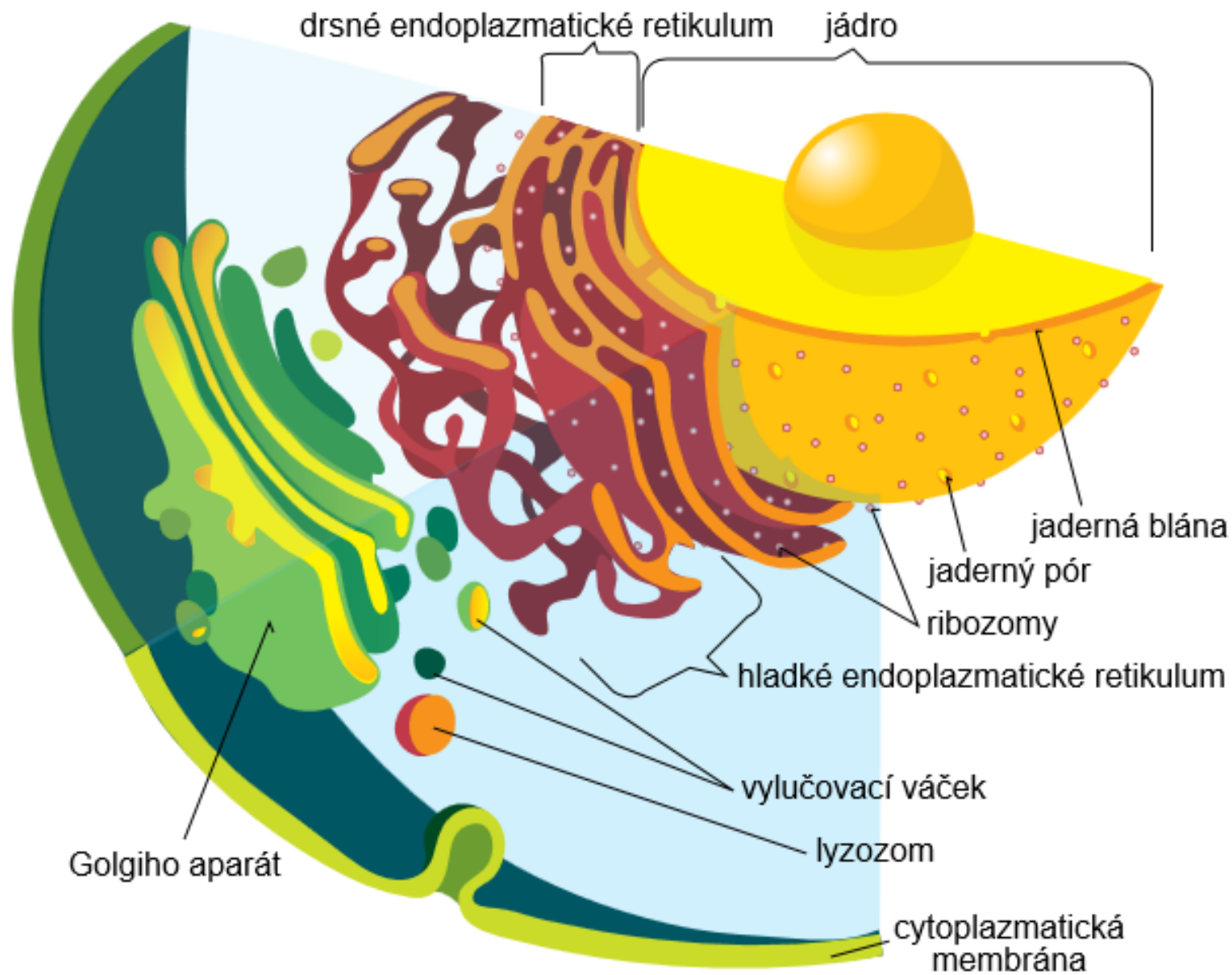
heterochromatin

euchromatin

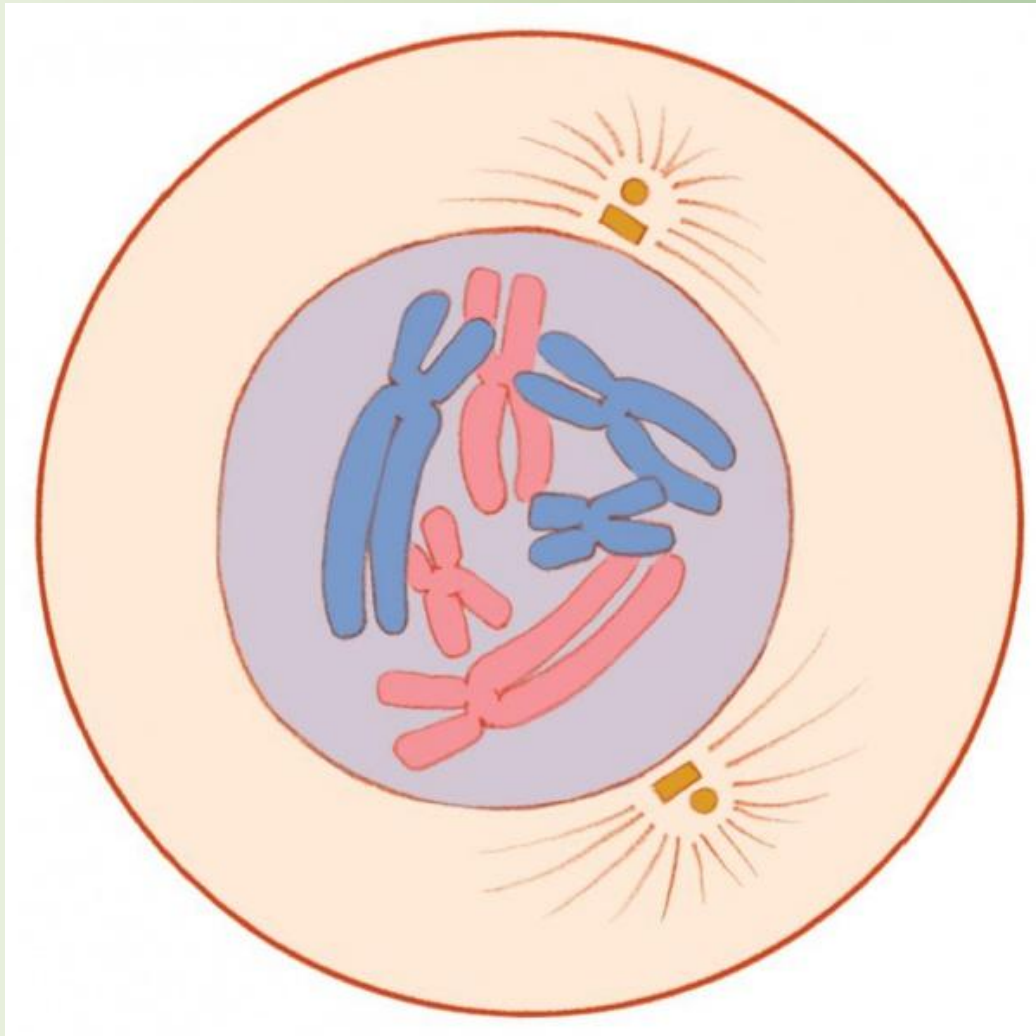
ribozomy

jaderný pór

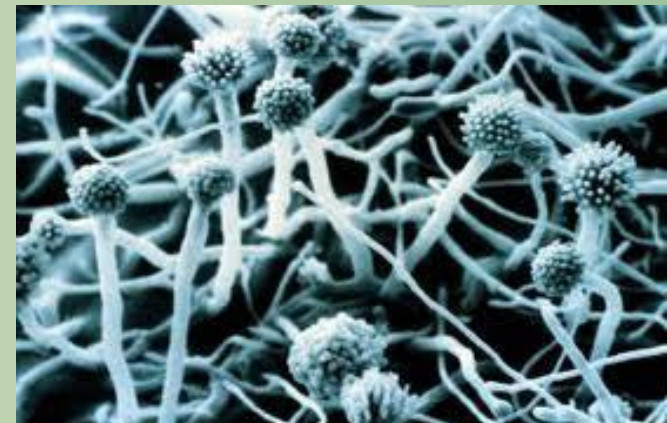
Chromozómy v jádře

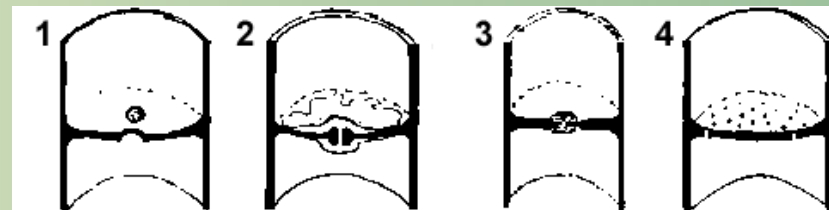
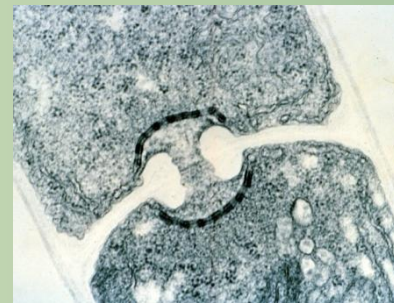
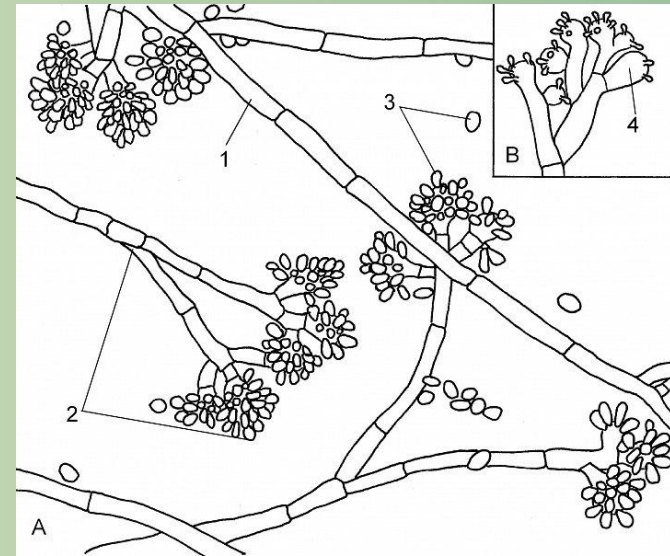
Znaky hub

- jednobuněčné i mnohobuněčné
- základní stavební jednotka
  - **hyfa** = houbové vlákno
    - roste na svém vrcholu
- větvené a propletené hyfy tvoří
  - podhoubí = mycelium
    - za příznivých podmínek vyrůstají **plodnice**
- tvoří nepravá pletiva
  - tzv. plektenchym

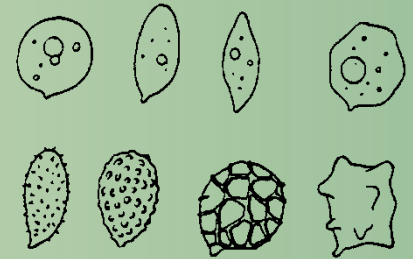
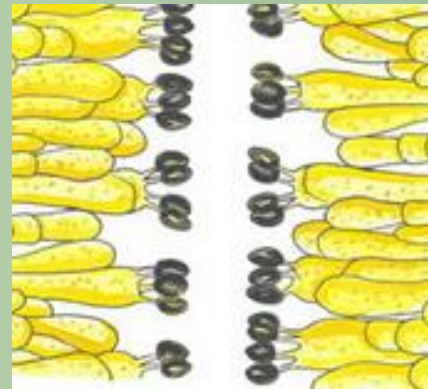
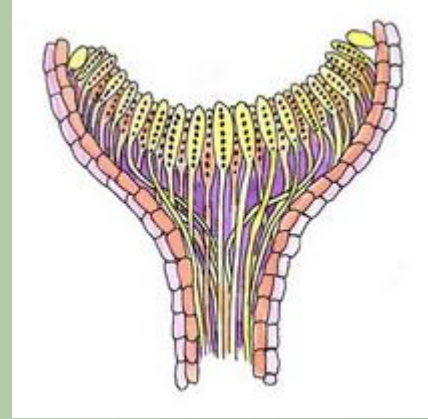
Typy hyf

- různé počty jader
  - jedno-, dvou- i vícejaderné
- nepřehrádkované
  - vývojově nižší
- přehrádkované (tzv. dolipóry)
  - vývojově vyšší
  - přehrádky různého typu
  - oddělují jednotlivé buňky

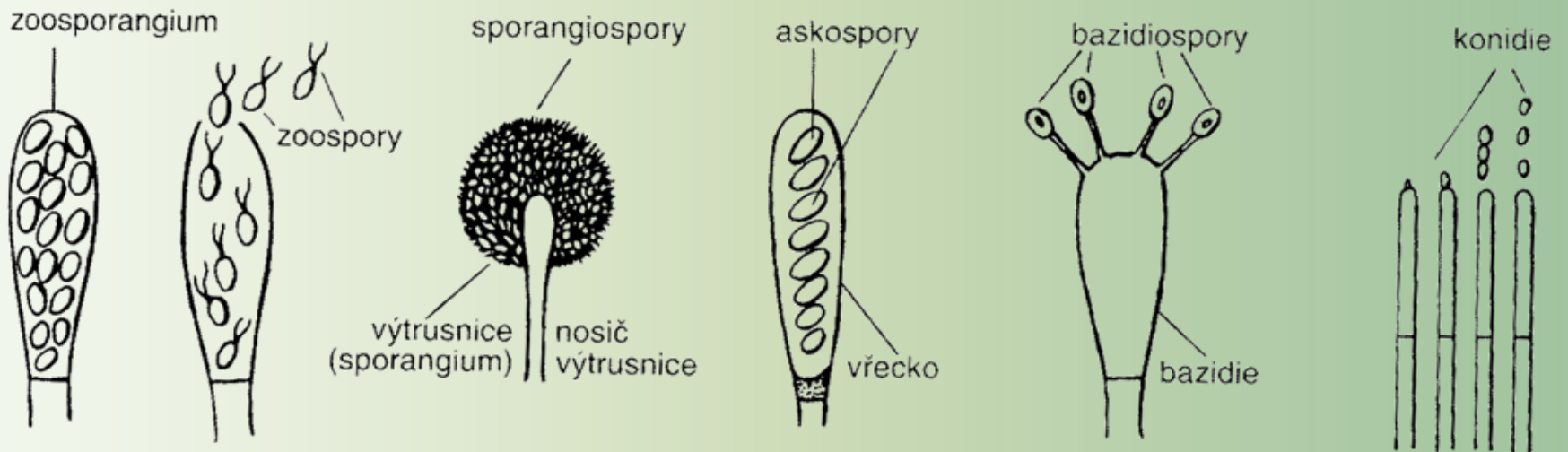

Rozmnožování hub

- pohlavní
  - askospory (vřeckovýtrusé h.)
  - bazidiospory (stopkovýtrusé h.)
- nepohlavní
  - fragmentace hyf
  - pomocí spor (výtrusů)
    - zoospory (Chytridiomycety)
      - pohyblivé
    - sporangiospory (Zygomycety)
    - konidie (vřecko- i stopkovýtrusé h.)

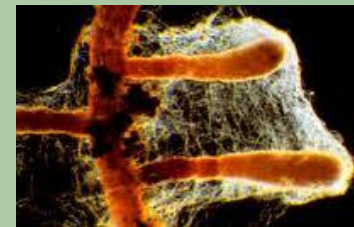

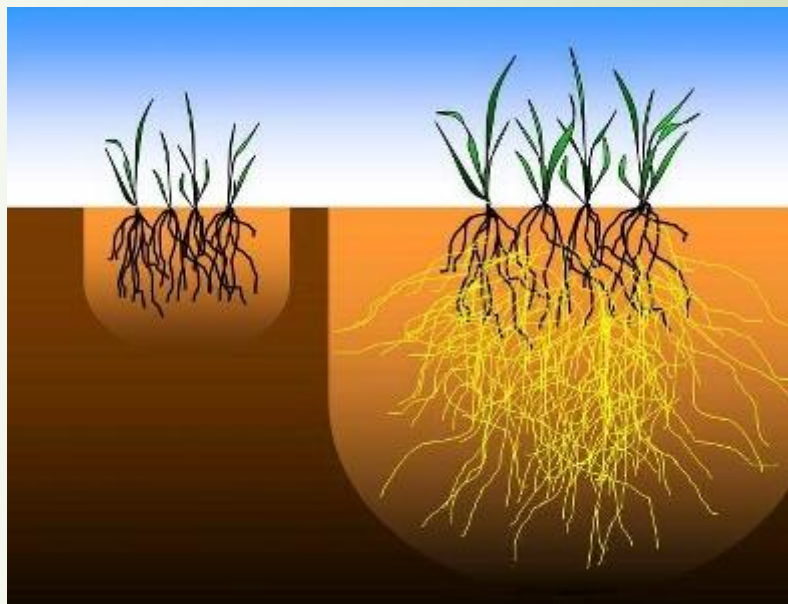
Hlavní typy výtrusů

Ekologie a význam hub

- víceméně kosmopolitní rozšíření
  - důležitá je vlhkost
  - teplota (4-40°C)
- **saprofyti** (dekompozitoři, destruenti)
- **parazité**
  - využívány i k biologickému boji
- **symbionti**
  - lišejníky
  - mykorrhiza (4/5 rostlin)
- potrava
- produkce:
  - antibiotik, vitamínů, alkaloidů, protirakovinných látek

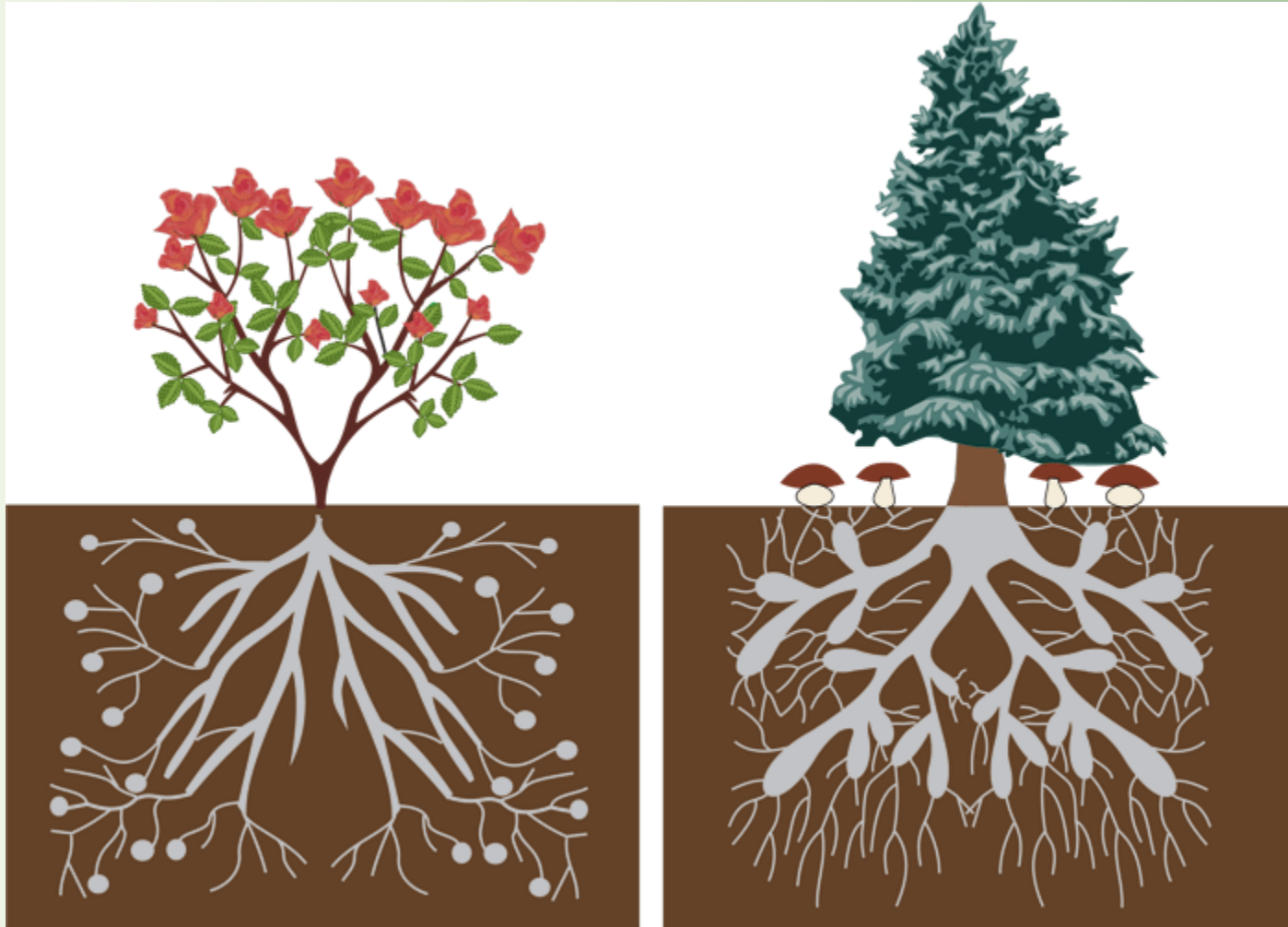

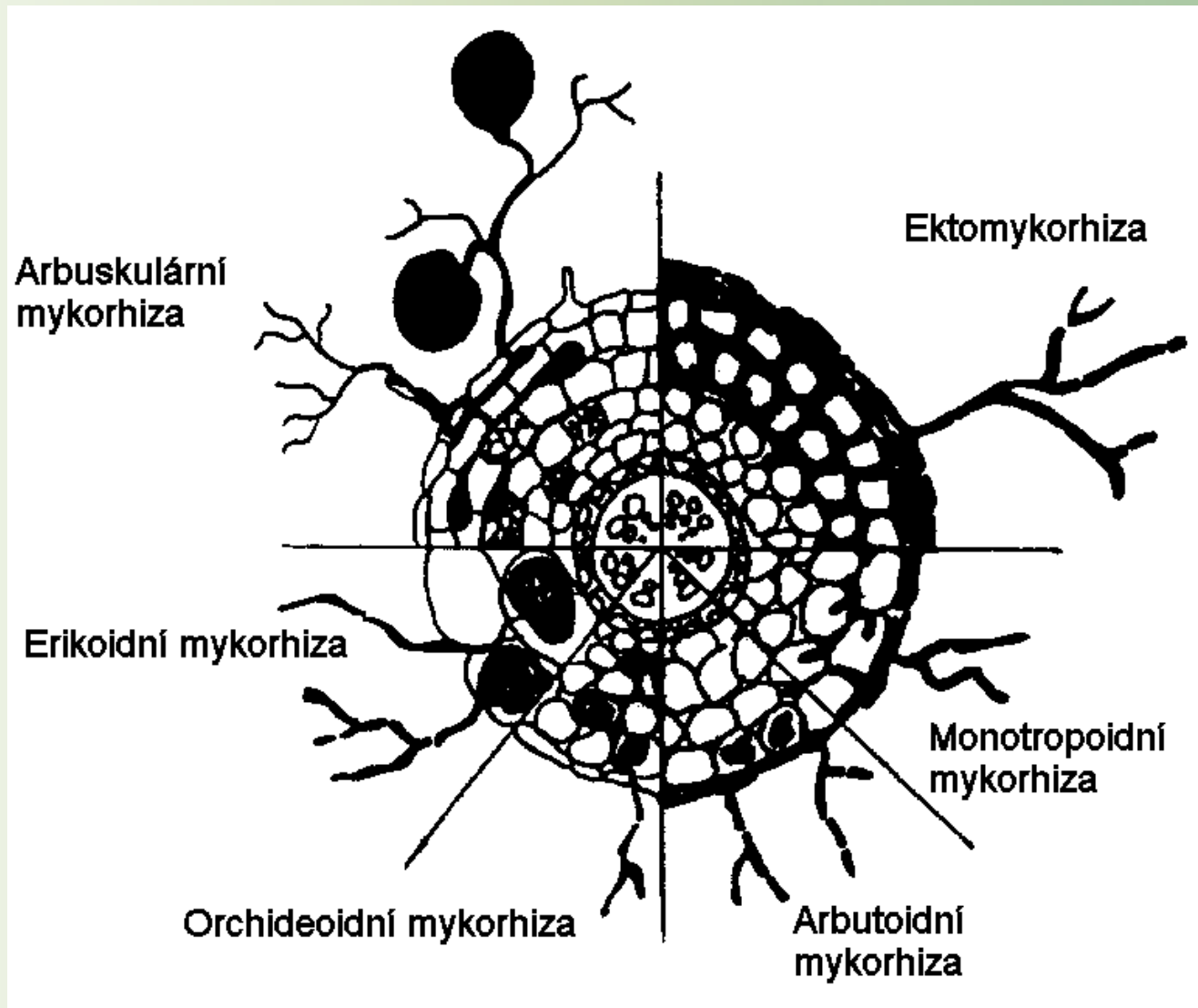
Kořenové vlášení

Endomykorhiza (více než 90 % suchozemských druhů rostlin) a **ektomykorhiza** (u jehličnanů a některých listnatých dřevin – plodnice na povrchu).

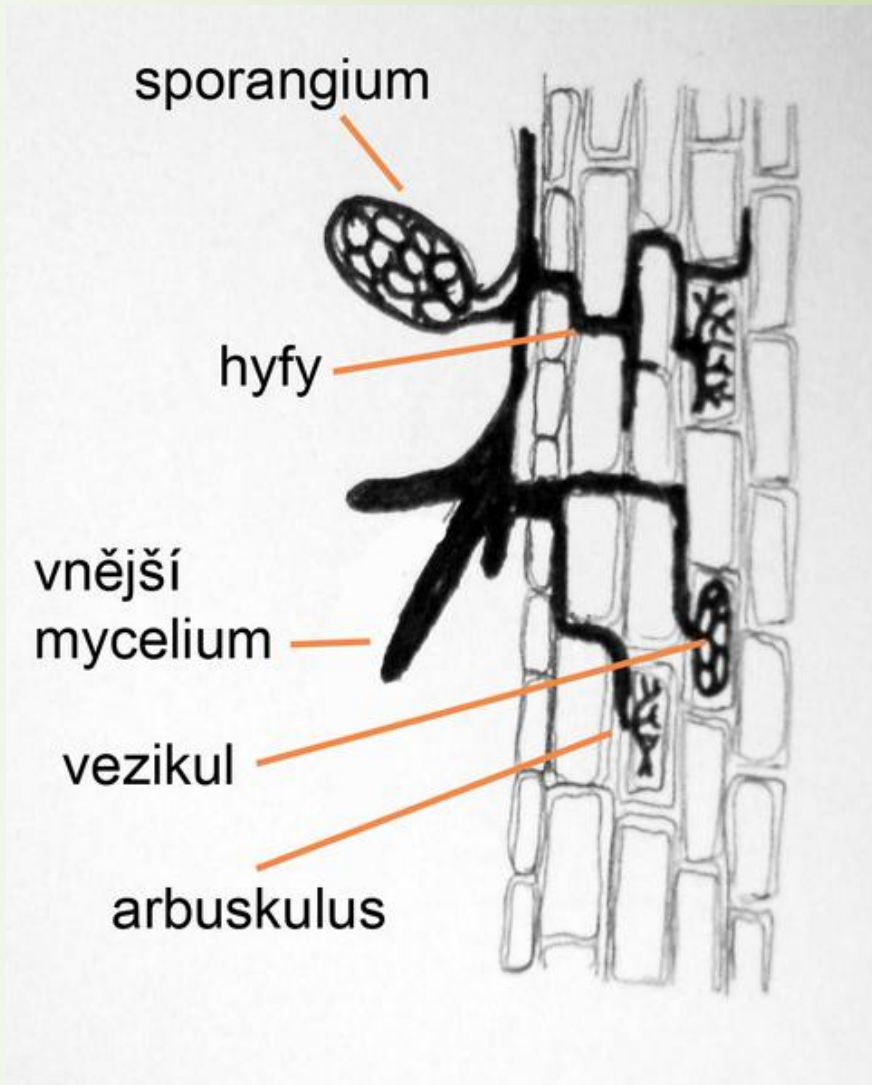

Endomykorhiza - ektomykorhiza

Arbuskulární mykorrhiza

je nejčastějším
druhem mykorrhizy
a současně
nejčastějším
druhem symbiózy
vyšších rostlin

Orchideoidní mykorrhiza

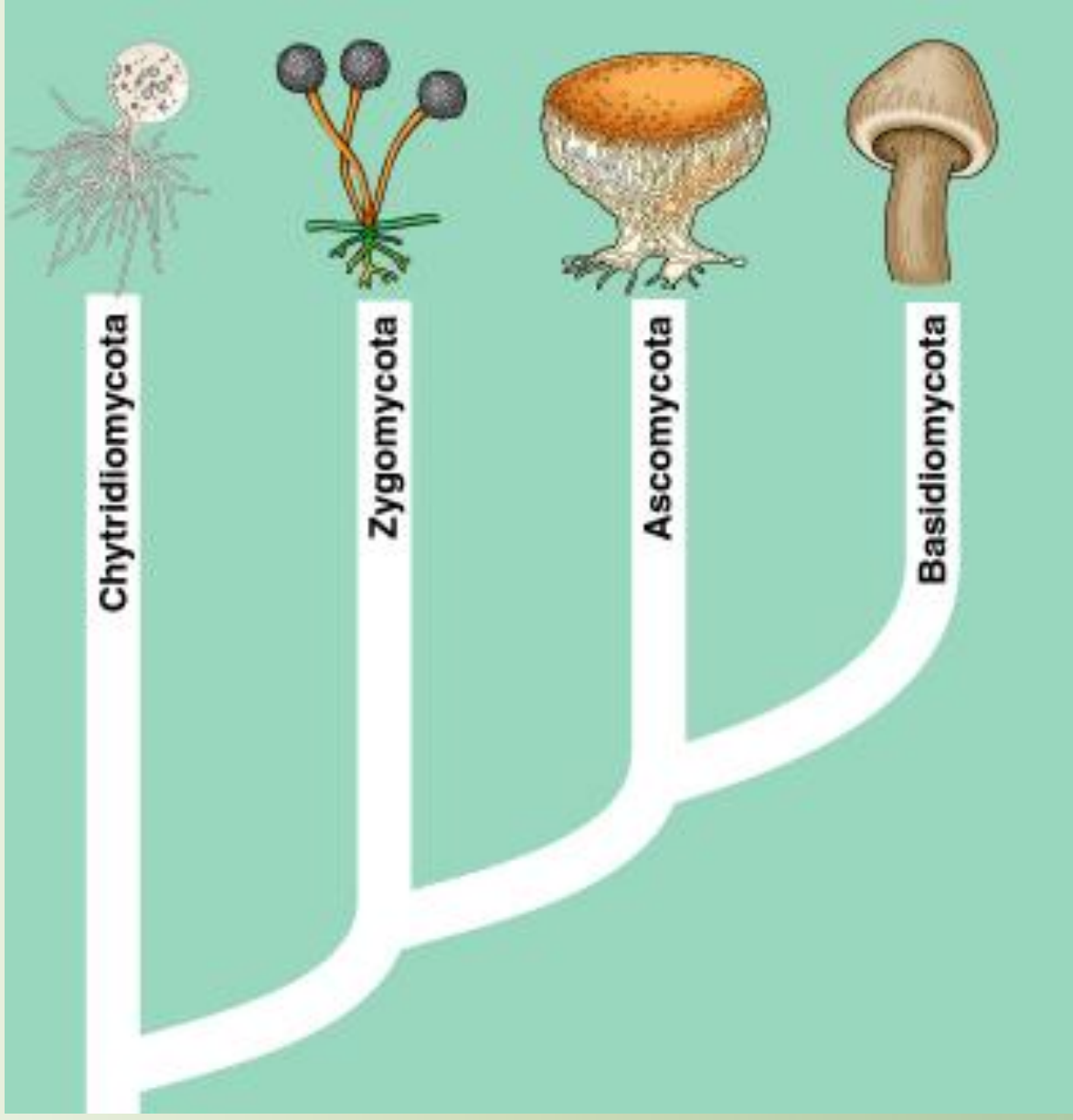

je symbiotické
soužití mezi kořeny
rostlin z čeledi
Orchidaceae
a převážně
stopkovýtrusnými
houbami. Je to druh
endomycorrhizy

Sklenobýl bezlistý

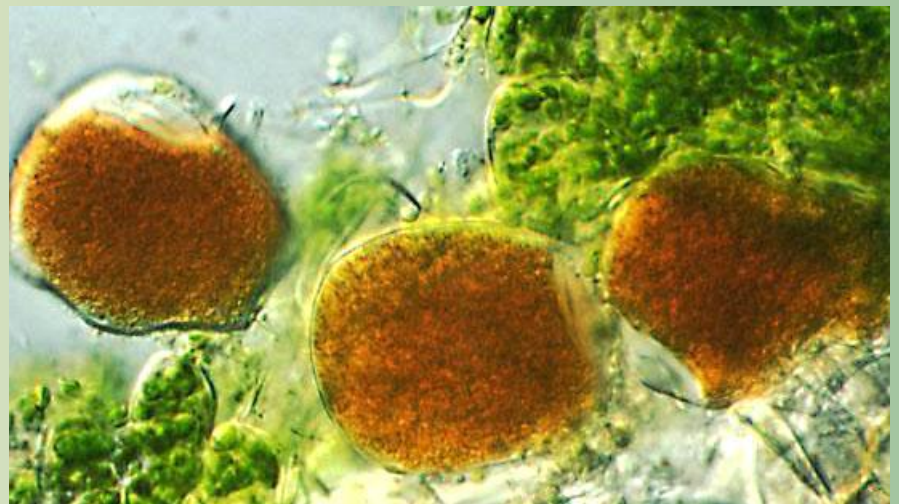
nemá listy ani chlorofyl
a po celou dobu existence
je závislý na houbě
(obligátní mykotrofie)

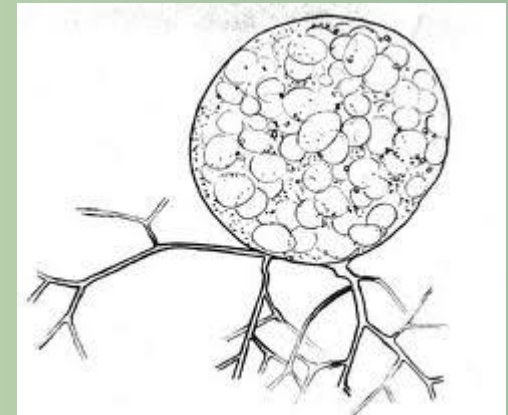
Houby nejprimitivnější:

oddělení: **chytridiomycety**

Obecná charakteristika

- jednobíčíkaté zoospory i gamety
- jednoduché výtrusnice (sporangia)
- stélka
  - jednobuněčná
  - podhoubí bez přehrádek
- výživa
  - saprofyté
  - parazité

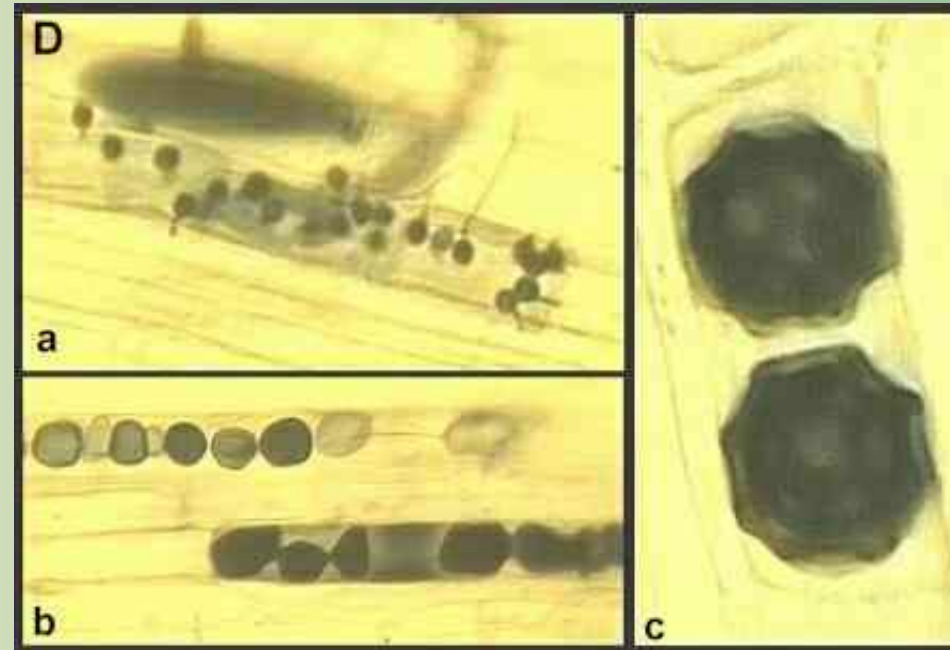

Parazitismus

- vnitrobuněčný parazit (*Olpidium brassicae*)
  - „padání klíčnic rostlin“ – napadení kořene

- rakovinec bramborový
  - nádory na povrchu hlíz

Říše: houby

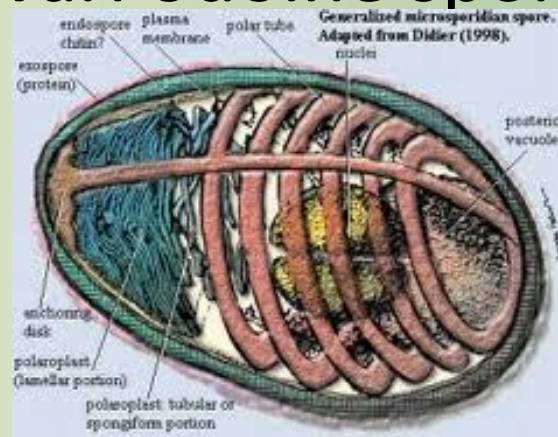
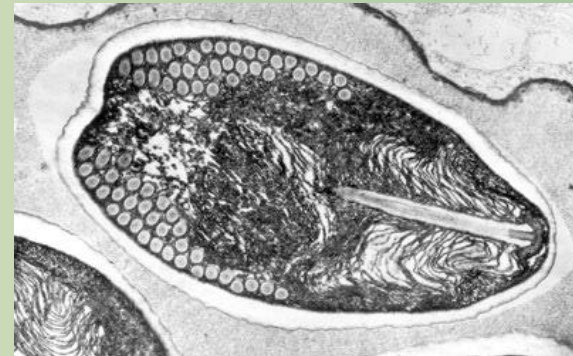
oddělení: **mikrosporidie**

ca 1200 druhů (144 rodů). Vesměs
vnitrobuněční paraziti

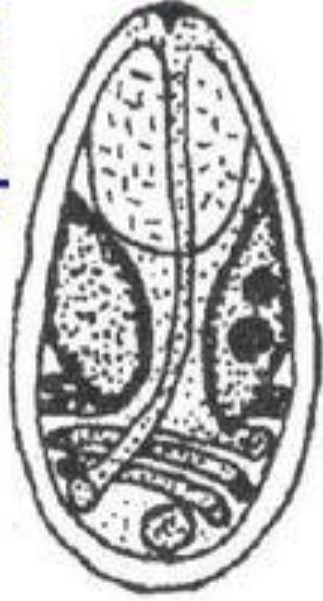

Obecná charakteristika

- druhotně zjednodušená stavba
- vysoce přizpůsobené parazitickému životu
  - vnitrobuněční
  - bez chitinové BS
  - améboidní buňky
- uvnitř hostitele vytváří odolné spory s pólovým vláknem

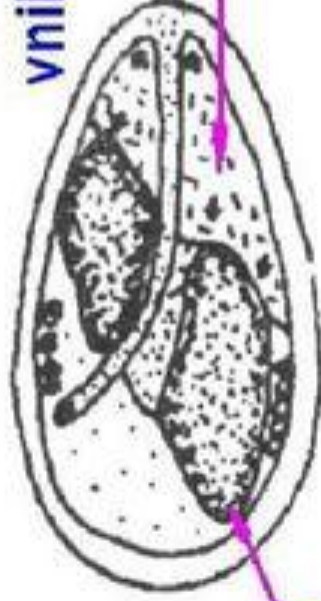

spóra v klúde

**otvor
micropyle**

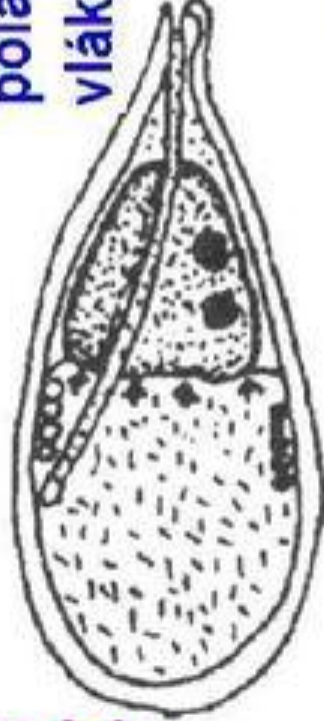
**vnikanie živného
roztoku**

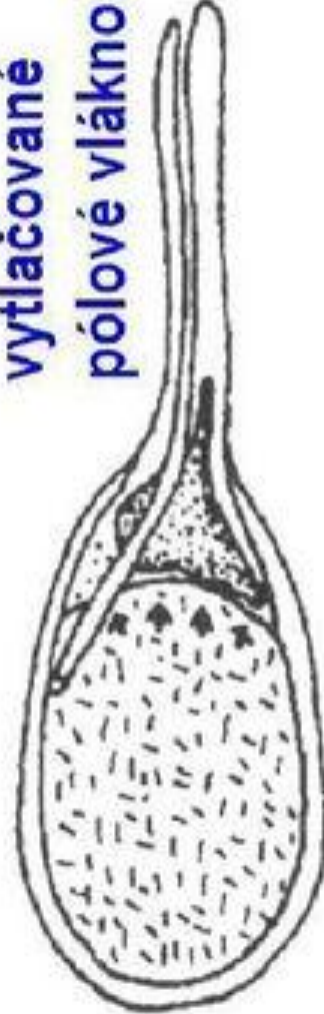
polaroblast

zárodok

**polarblast tlačí
vlákno a zárodok**

**vytláčované
pólové vlákno**

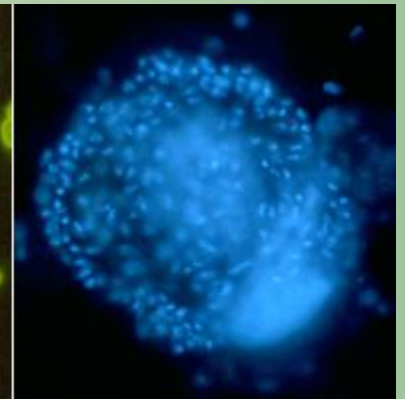
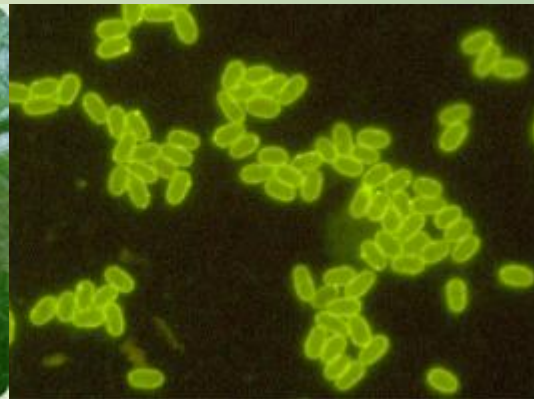
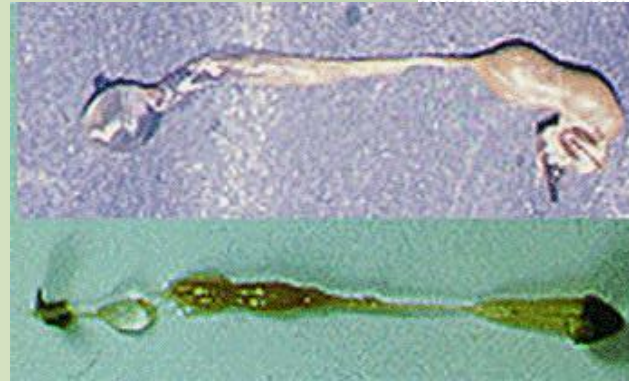
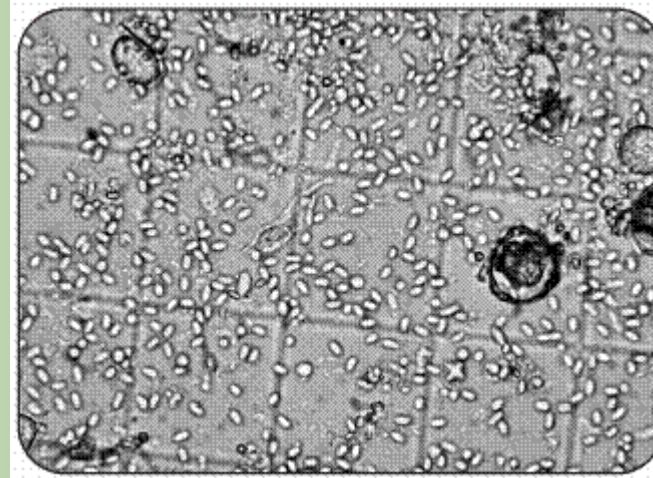
**zárodok sa pretiahol
micropylom**

podľa Weisera

Parazitismus

- využití i v biologickém boji
- hmyzomorka včelí
- hmyzomorka bourcová

Parazitismus

- *Glugea* sp.

- *Encephalitozoon cuniculi*

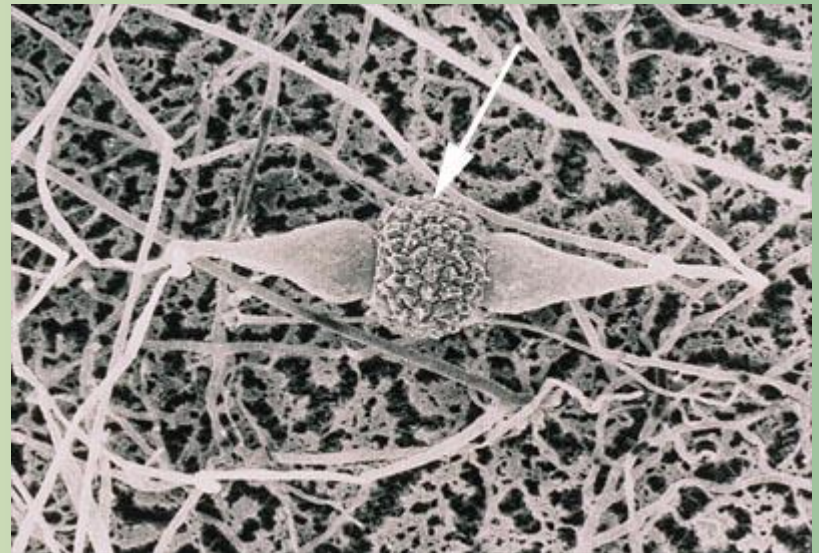
Říše: houby

oddělení: zygomycety

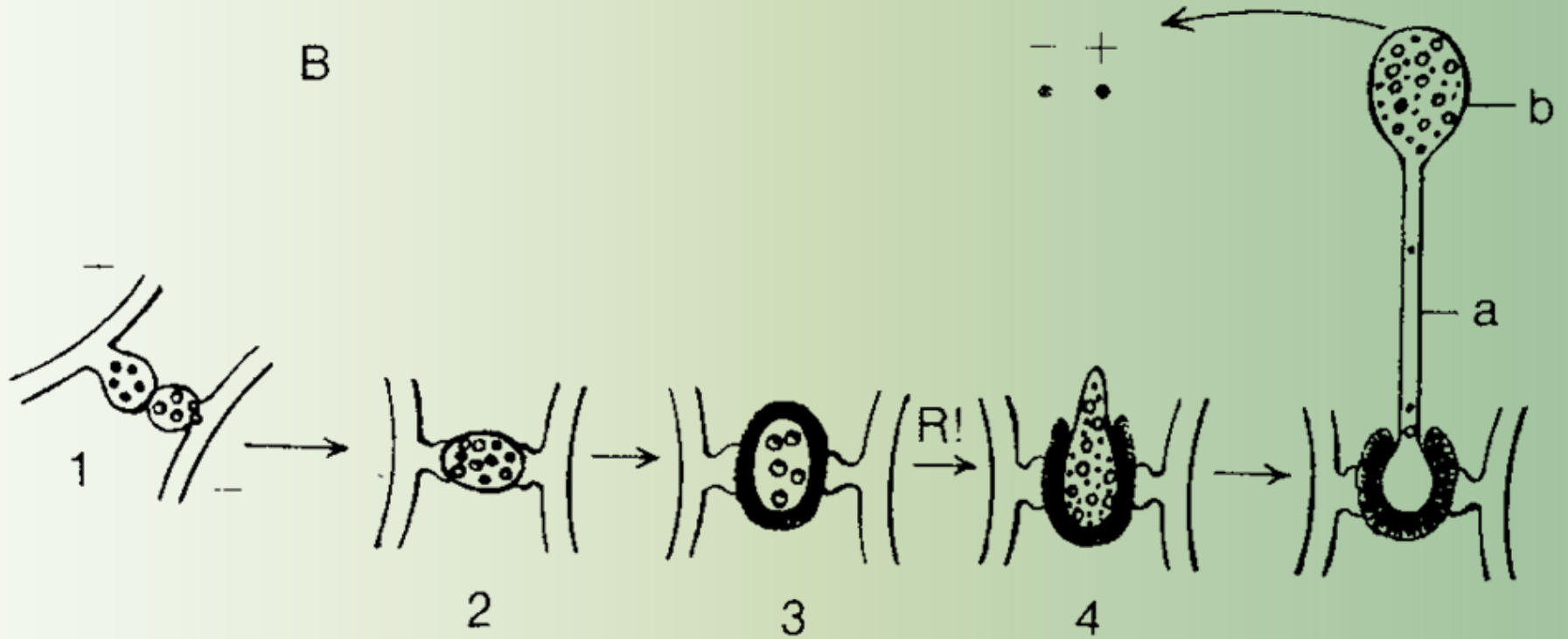
houby spájivé

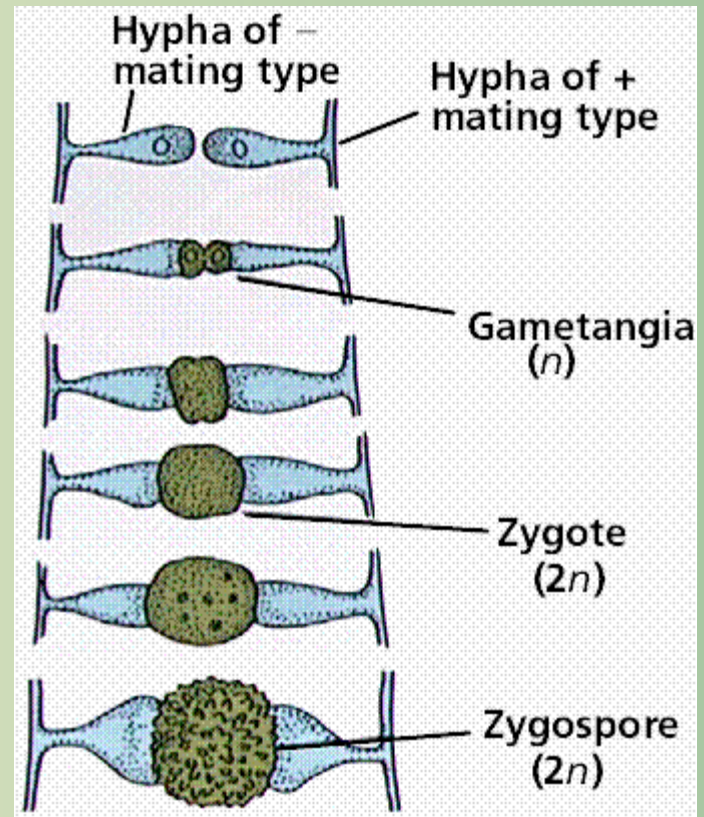
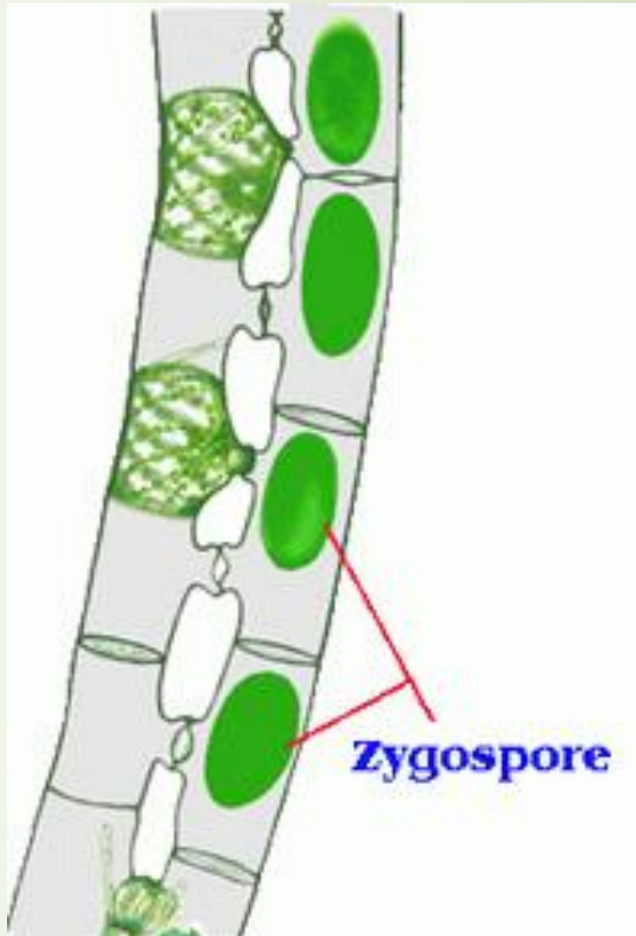
Obecná charakteristika

- bohatě rozvětvené nepřehrádkované (mnohojaderné) mycelium
- rozmnožování
  - nepohlavní
    - sporangiospory
  - pohlavní
    - zygotomie → zygospory
- saprofyté i parazité

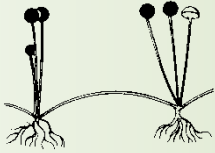
Životní cyklus

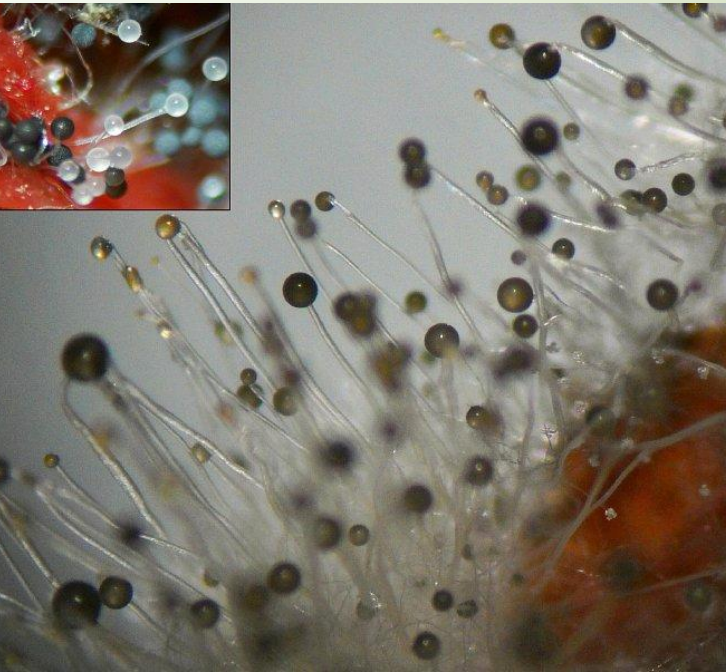
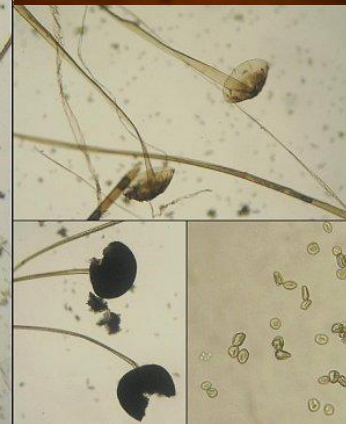
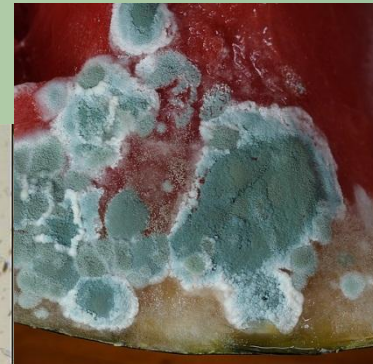
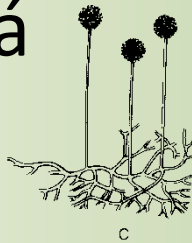

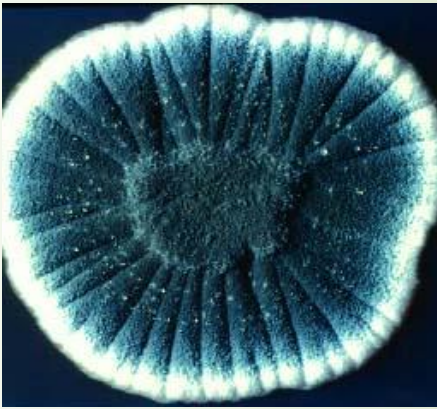
Zástupci

- kropidlovec černavý

- plíseň hlavičková

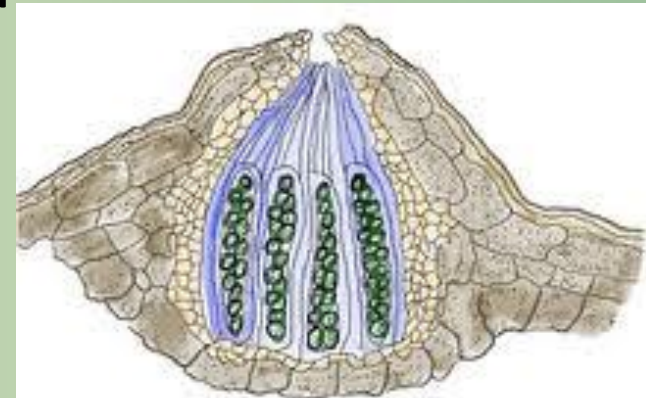
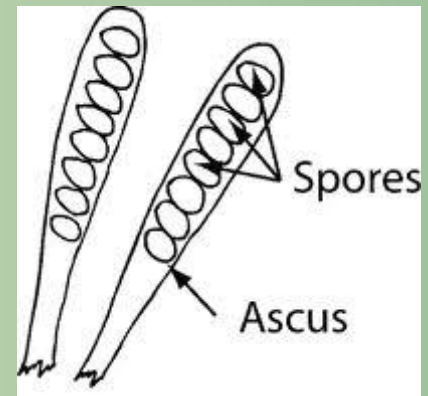
Říše: houby

oddělení: askomycety

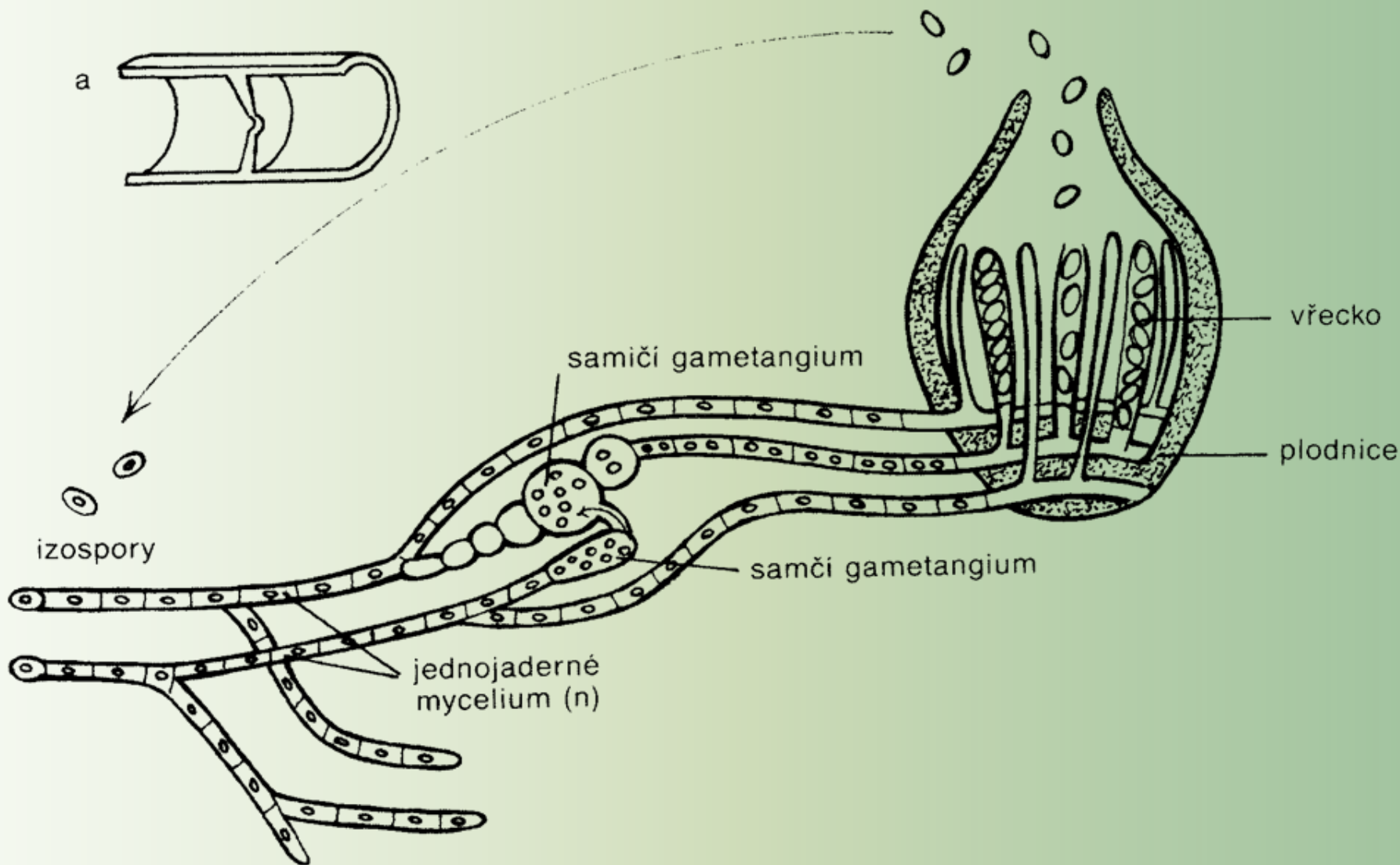
houby vřeckovýtrusé

Obecná charakteristika

- druhově nejpočetnější
- kromě kvasinek mají dobře vyvinuté článkované mycelium
- pohlavní orgány – vřecka
  - tvorba 8 askospor
  - u dokonalejších typů uspořádány v souvislou výtrusorodou vrstvu nebo uvnitř plodnic
- nepohlavní rozmnožování
  - konidie

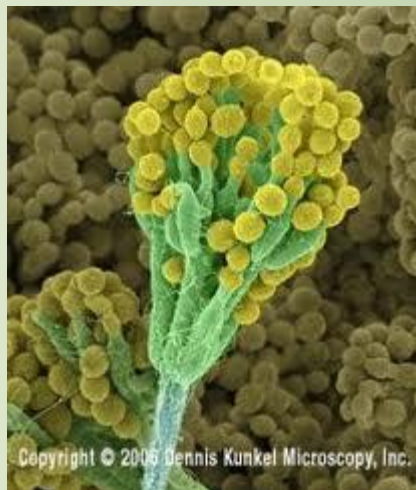
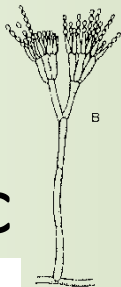

Životní cyklus

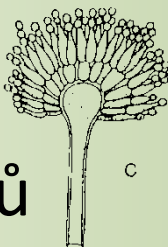

Zástupci

- štětičkovec

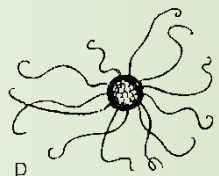

- kropidlák
– produkce aflatoxinů

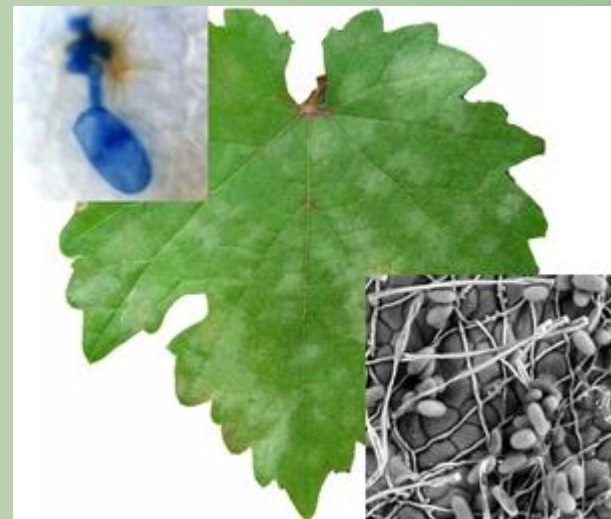
Kropidlák (Aspergillus)

Zástupci

- padlí (révové, jabloňové)

- mykotoxiny jsou dobře rozpustné ve vodě!

Zástupci

- makroskopické
  - smrž obecný
  - kačenka česká

- lanýž černý

Lanýž letní

Lanýž černovýtrusý

Zástupci

- hlízenka ovocná

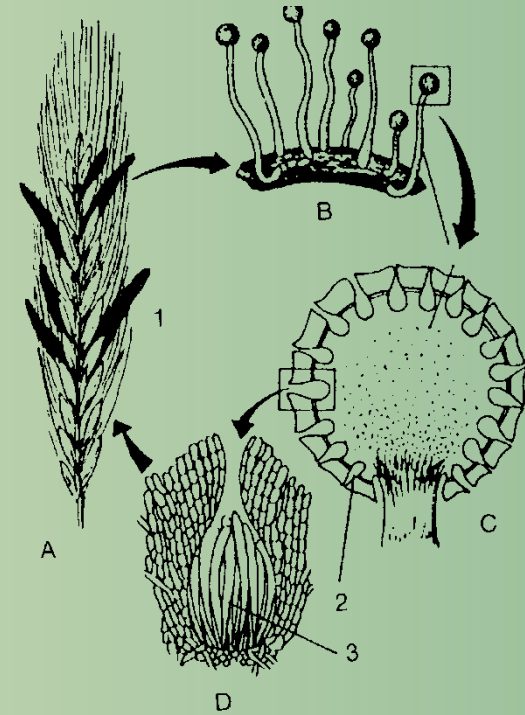

- plíseň šedá

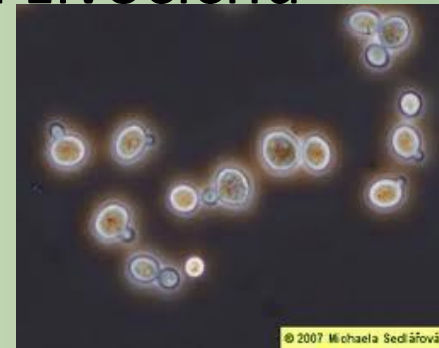
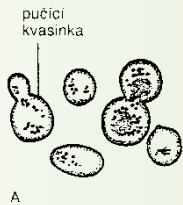
Zástupci

- paličkovice nachová
  - námel
  - alkaloidy

Obecná charakteristika

- kvasinky
  - saprofytické houby
  - uvnitř nebo na povrchu rostlin či živočichů
  - množí se pučením
  - zástupci:
    - kvasinka pивní
      - výroba alkoholických nápojů, lisované jako droždí
      - vitamíny (především skupina B)
    - kvasinka vinná

Obecná charakteristika

- kvasinky
  - Candida sp.
    - dermatomykóza

Říše: houby

oddělení: basidiomycety

houby stopkovýtřusé

asi 30.000 druhů

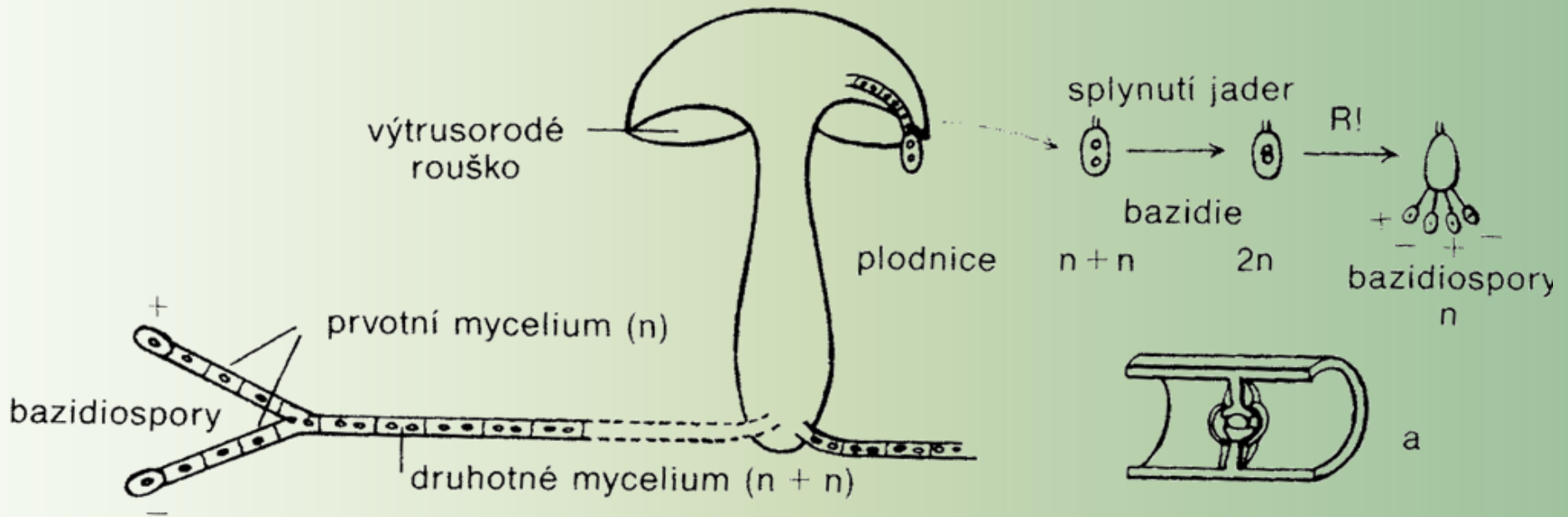

Obecná charakteristika

- nejpokročilejší skupina
- článkované mycelium
- nevytváří pohlavní orgány
- životní cyklus:
  - primární haploidní jednojaderné mycelium ($n, +/ -$)
    - splynutí → sekundární dvoujaderné mycelium ($n+n$)
    - příznivé podmínky → plodnice (třeň a klobouk) → karyogamie v bazidiích → bazidiospory (n)

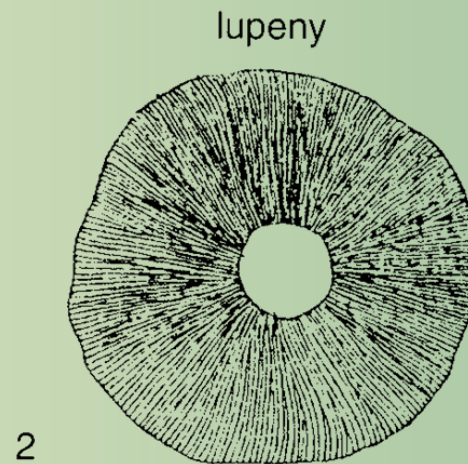
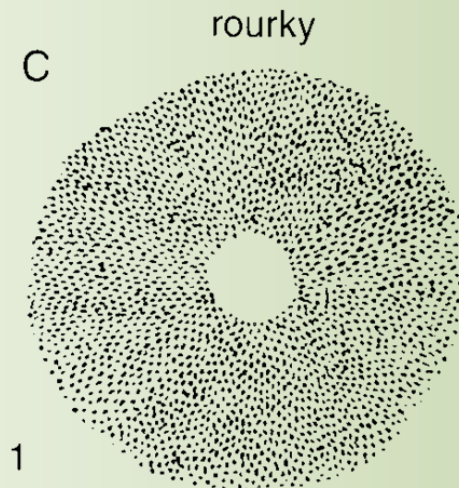
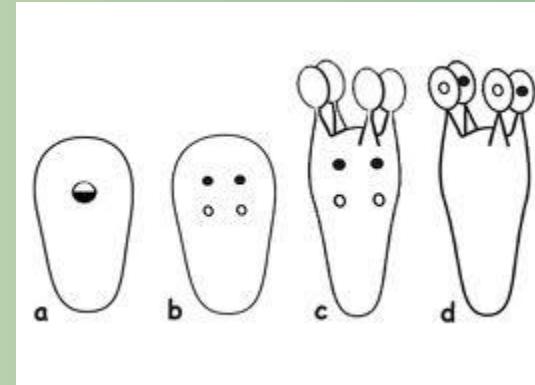

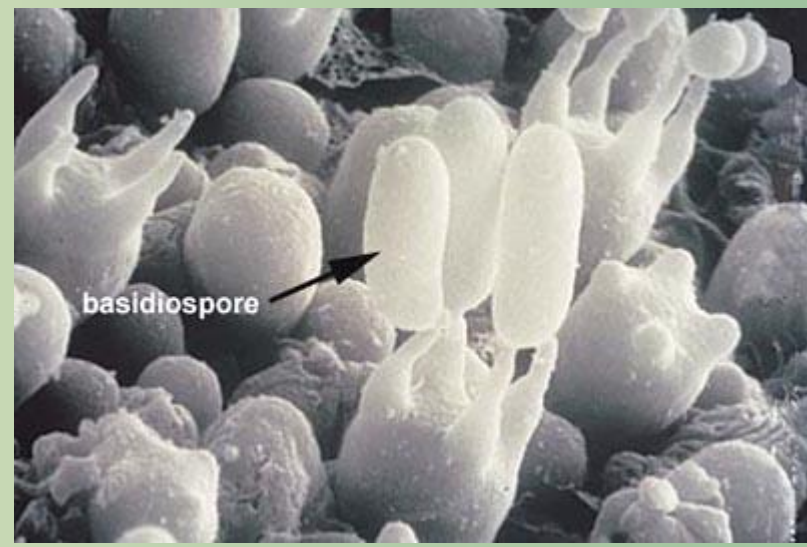
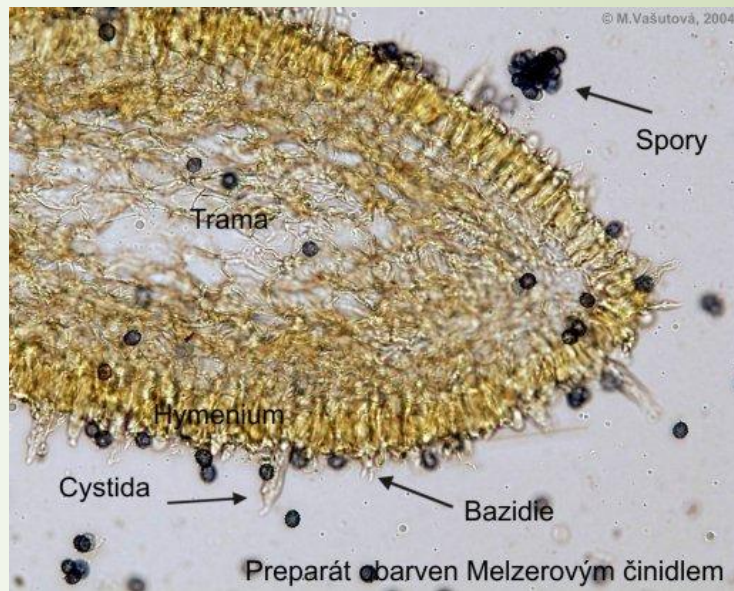
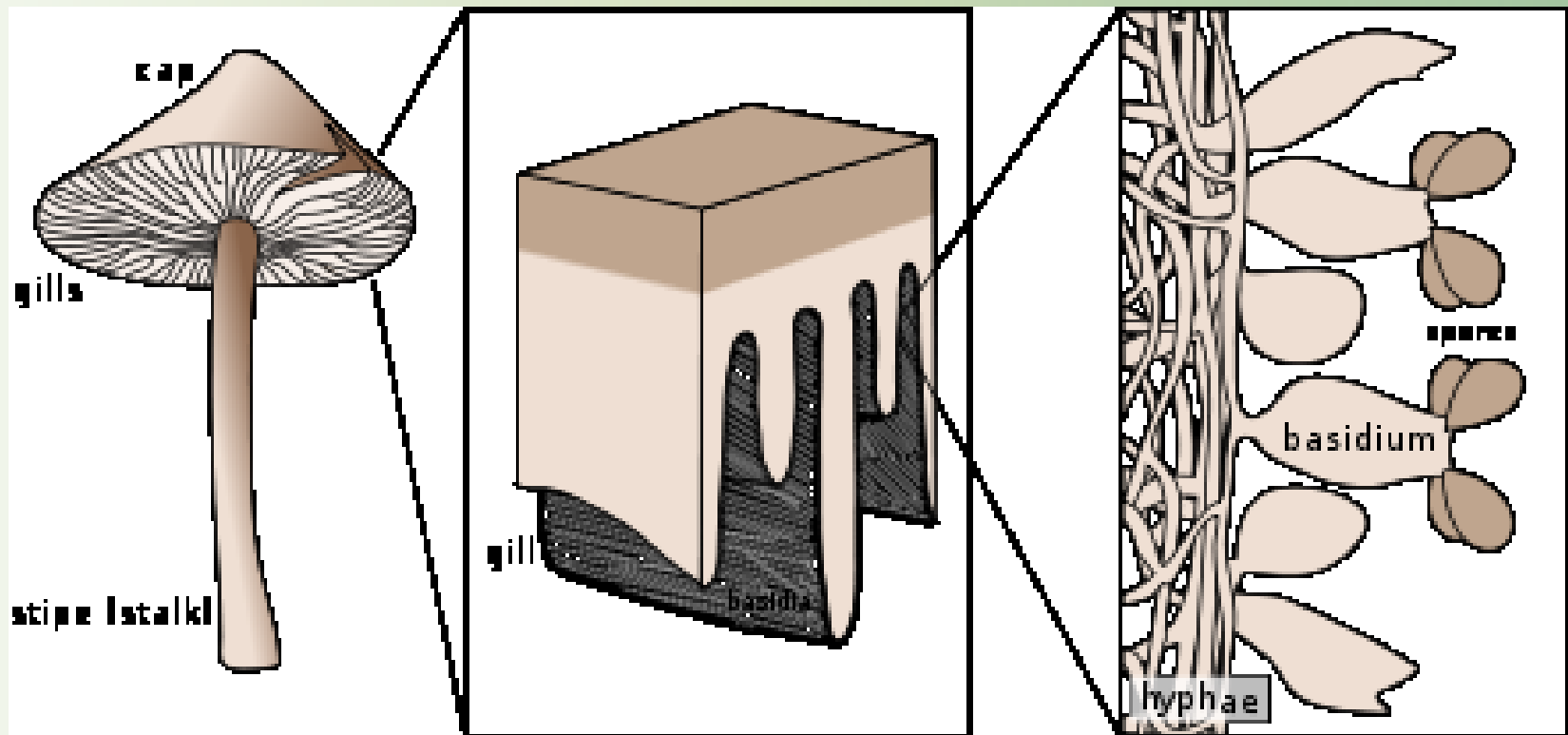
Životní cyklus

Obecná charakteristika

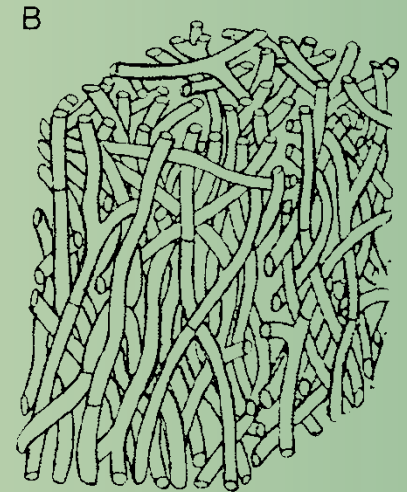
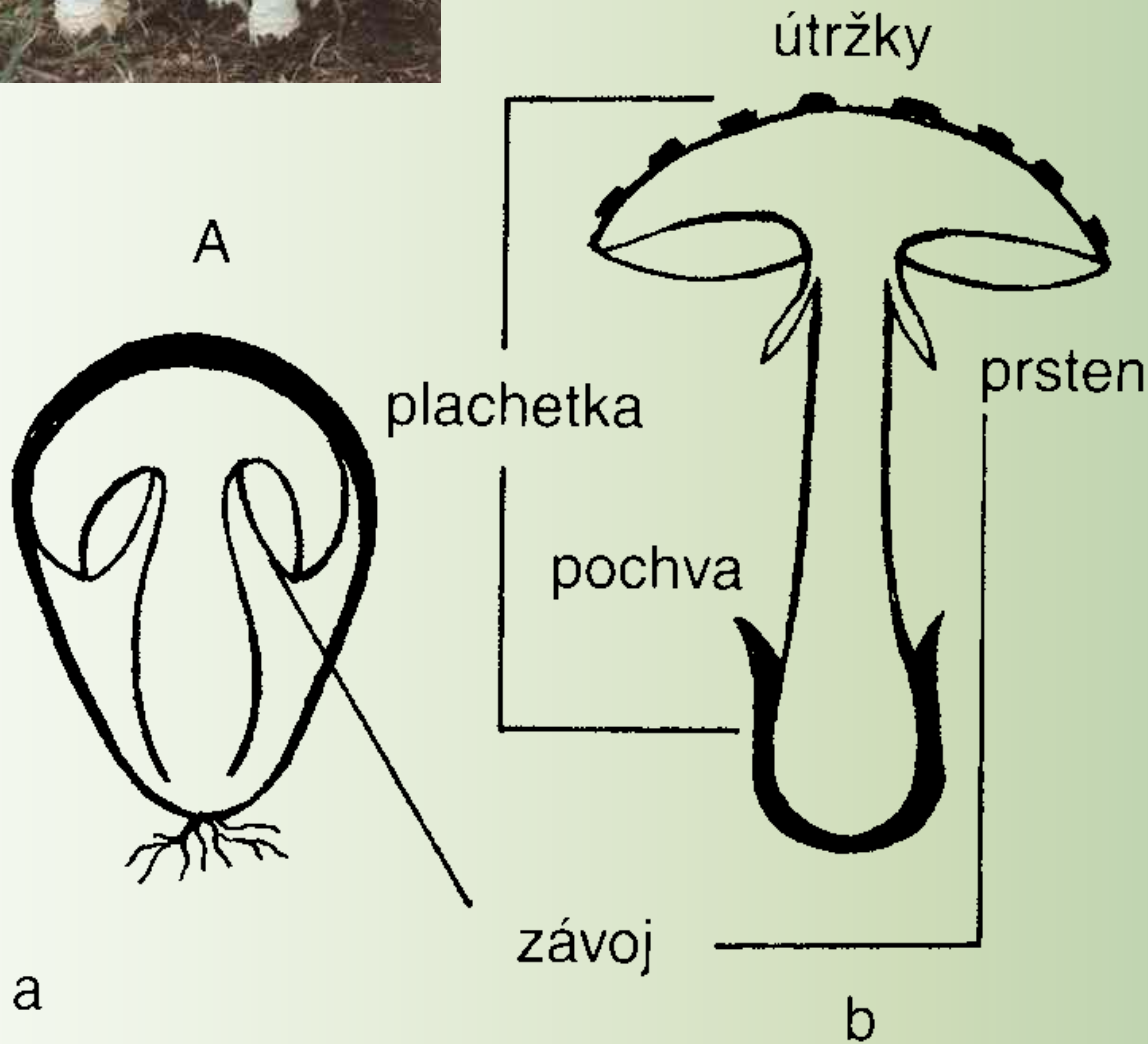
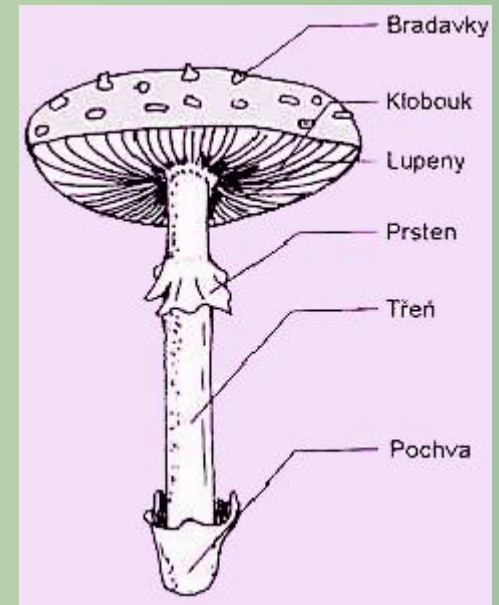
- bazidie uspořádané na výtrusorodém roušku (tzv. hymenium)
  - povrch spodní strany klobouku:
    - rourky (hřib)
    - lupeny (bedla)

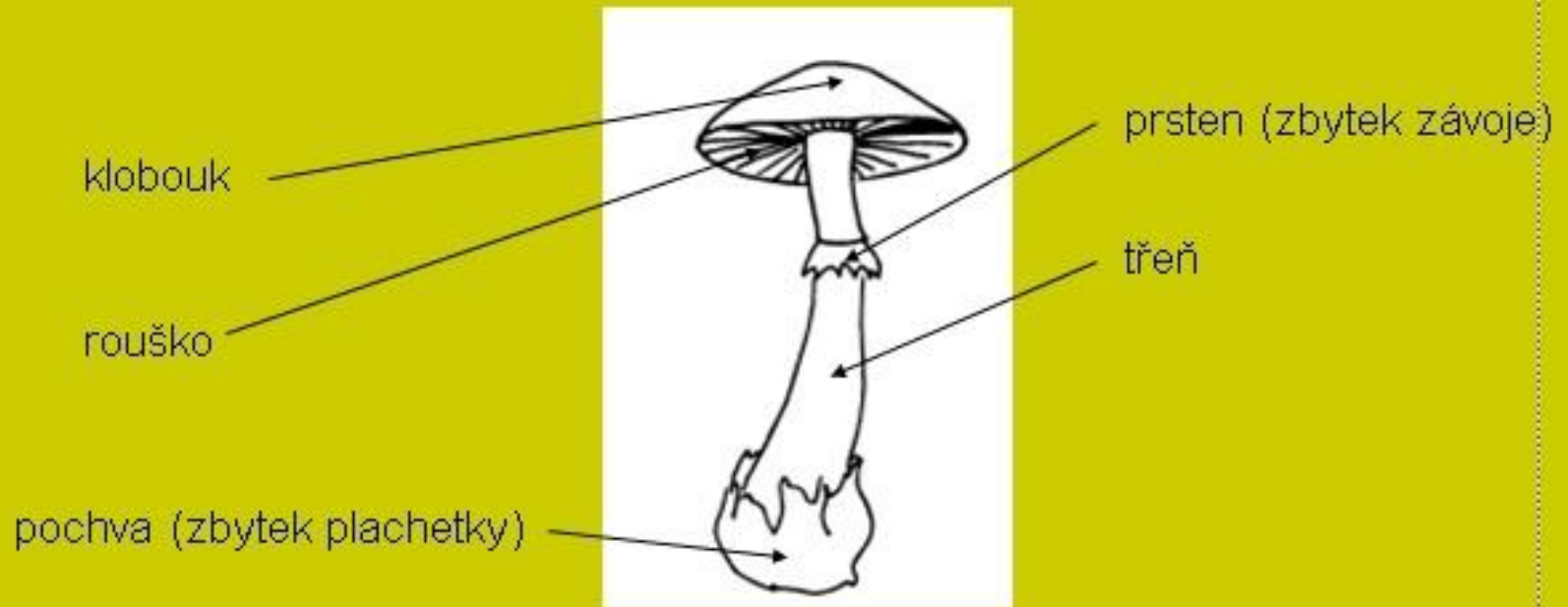

Stavba hub

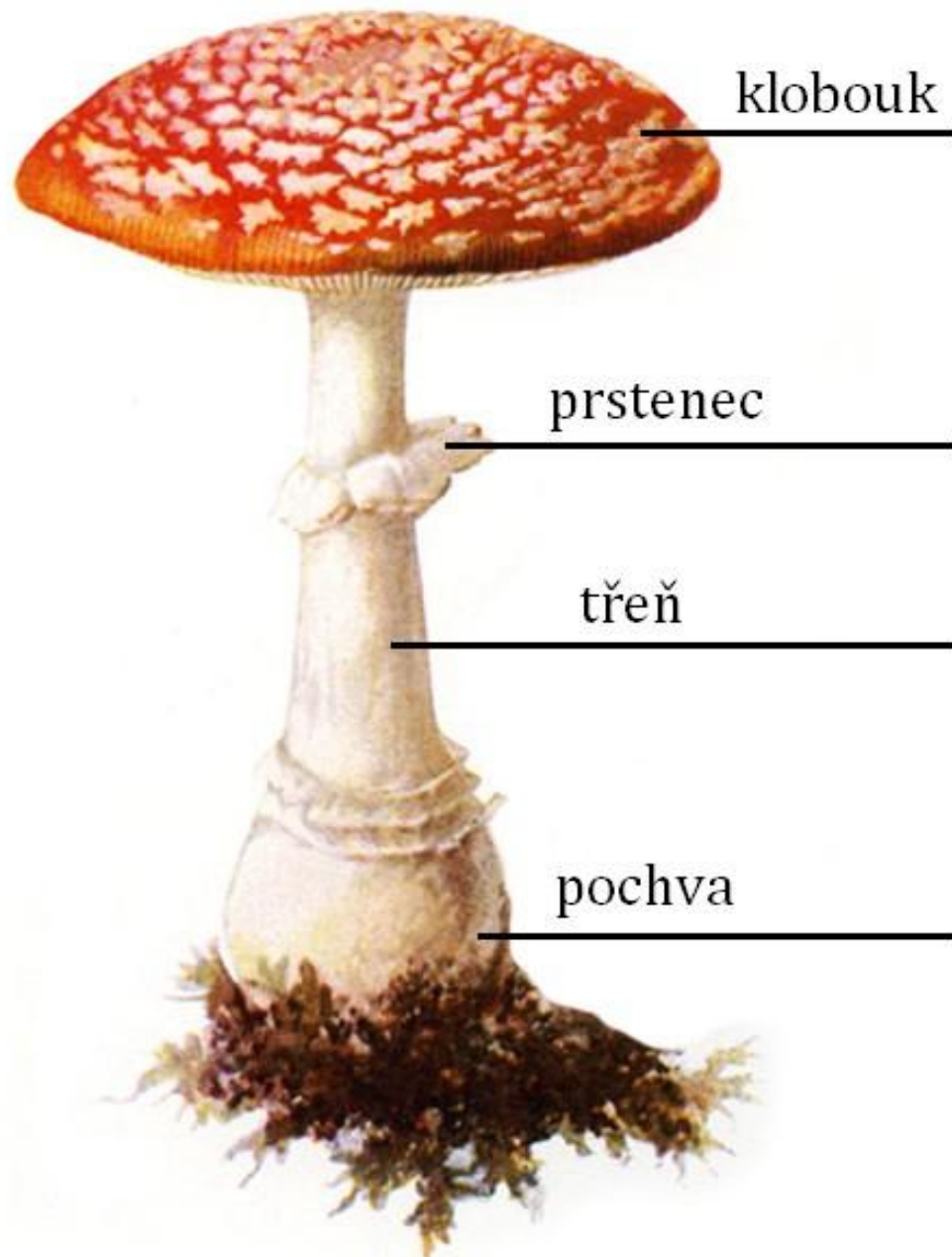

Plodnice stopkovýtrusých hub

plodnice

podhoubí

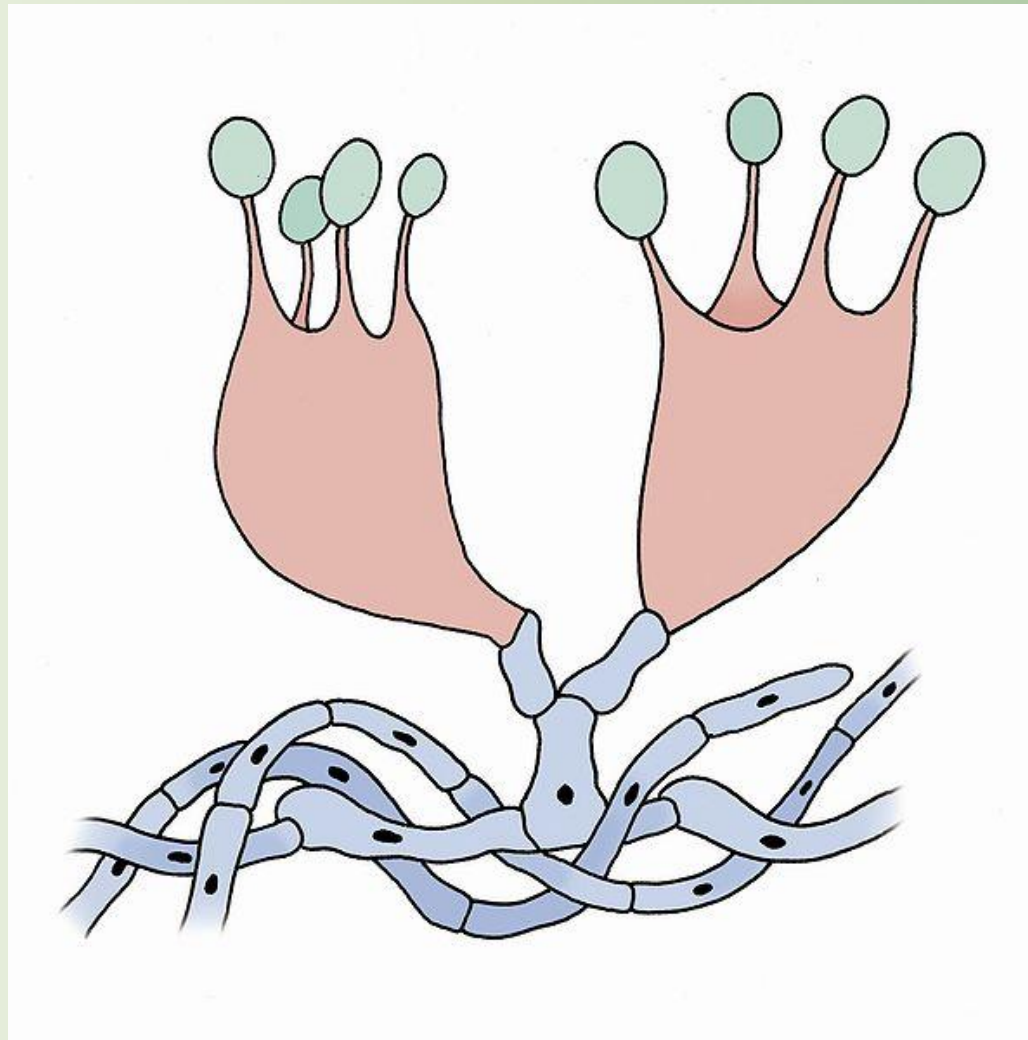
klobouk

prstenec

třeň

pochva

Bazidie a bazidiospory

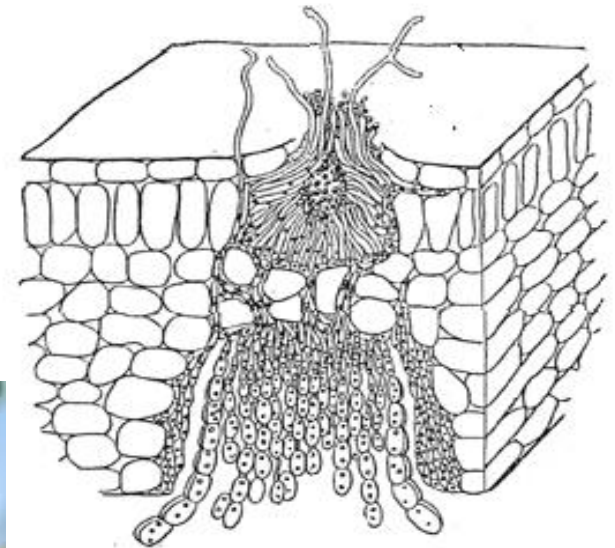

Zástupci

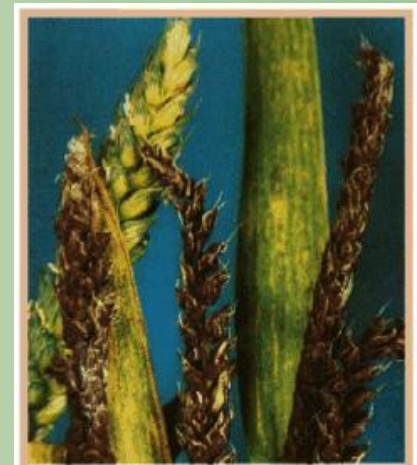
- rzi

- parazité
- mají haustoria
- rez travní

- sněti

- parazité
- prašná sněť pšeničná

Zástupci

- lupenaté houby

- bedla jedlá

- žampion polní

- muchomůrka červená

- holubinka celokrajná

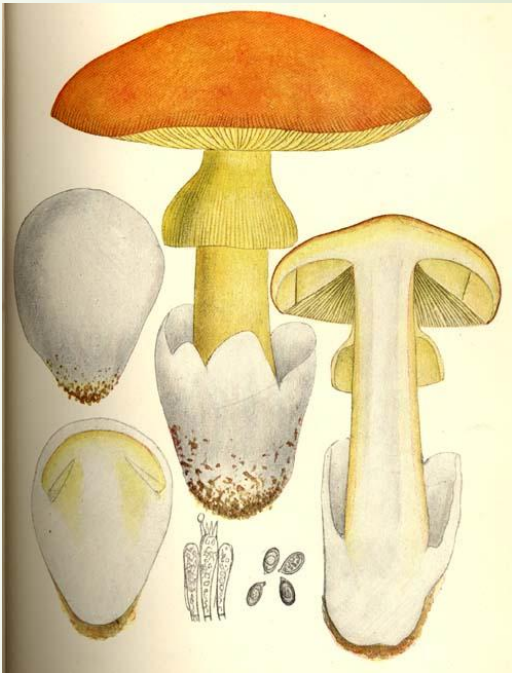
Šafránka, šupinovka,
opěnka, stroček, sírovec

Kotrč, pýchavka, hvězdovka, pestřec, přášivka

Rod Amanita

Amanita phalloides

Muchomůrka růžovka

„Královna kuchyně“

Muchomůrka císařka

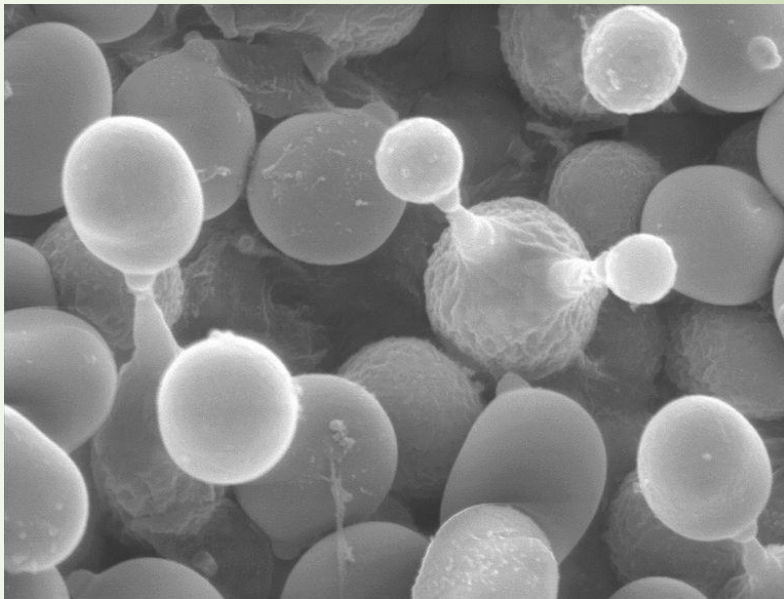

Žampiony/pečárky

polní – ovčí – lesní - císařská

Žampion dvouvýtrusý/zahradní

Zástupci

- rourkaté houby
  - hřib hnědý
  - hřib smrkový
  - kozák březový
  - křemenáč osikový

Holubinky – ca 150 druhů u nás

- Nejzásadnějším znakem je zrnitá struktura třeně. Když z něho kousek odštípáme, vylomí se lasturovitě, zatímco u jiných lupenatých hub se vláknitě trhá. Stejnou vlastnost mají už jen ryzce, jenomže jejich třeň po poranění roní mléko. Jediná nebezpečná je holubinka vrhavka

Holubinky

révová, nazelenalá, namodralá

Holubinka mandlová

- je velmi příjemné vůně i chuti, poněkud připomínající chuť mandlí.

Ryzec syrovinka, černohlávek, peprný, pravý a smrkový

Ryzec
krvomléčný,
kravský a ryšavý

smrkový

Rod Boletus

kovář

žlučový

královský

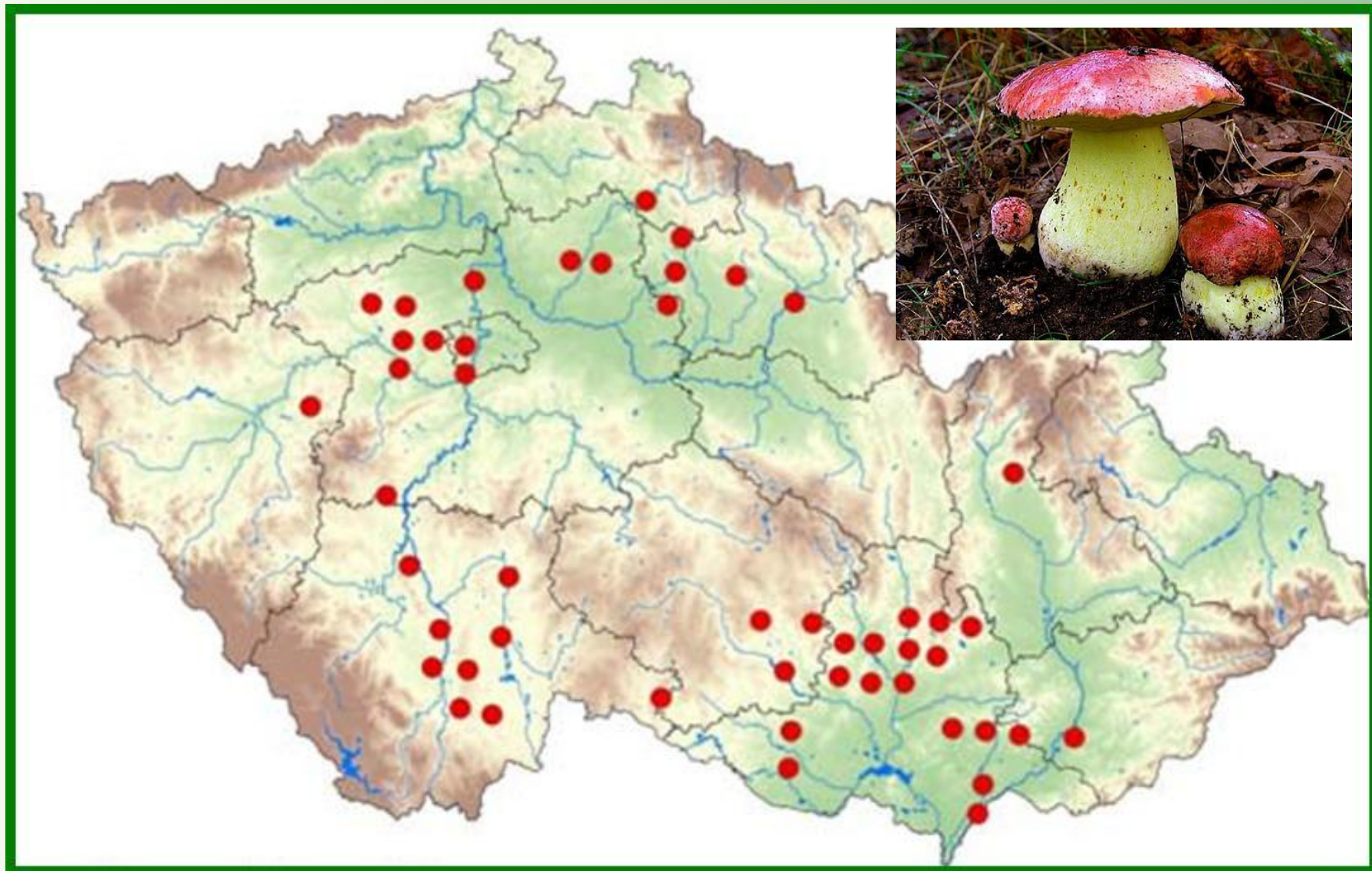

satan

koloděj

Hřib královský – kriticky ohrožený druh

Hříby: sametový, nachovýtrusný, kříšť, žlutomasý, hnědý, borový,

Jedovaté houby

- muchomůrka zelená
  - muchomůrka tygrovaná
  - hřib satan

Zástupci

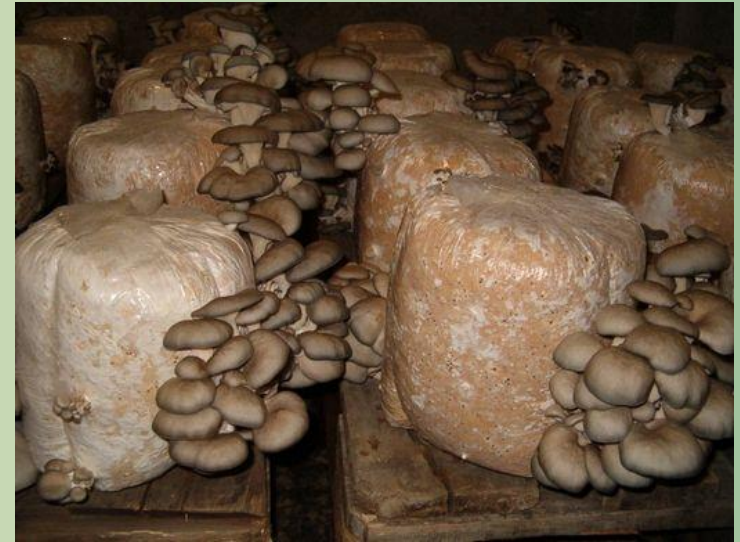
- dřevokazné houby
– choroše

- dřevomorka domácí

Hlíva ústříčná

Hadovka smrdutá

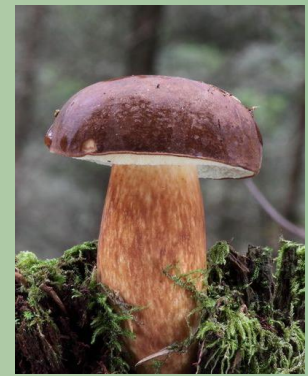

**Lysohlávky (Psilocybe):
moravská, kopinatá, česká
aj.
jsou halucinogenní houby
obsahující psilocybin**

Srovnání vřeckovýtrusých a stopkovýtrusých hub

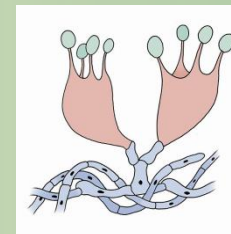
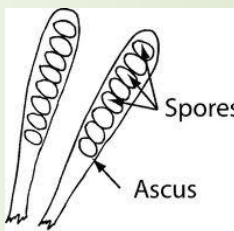

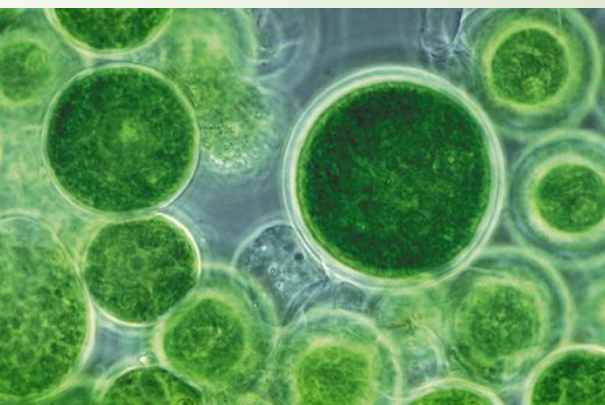
vřeckovýtrusé houby

- ve vývojovém cyklu převládá jednojaderné primární mycelium (n)
- vytvářejí se orgány pohlavního rozmnožování
- pohlavní výtrusy (askospory) se tvoří uvnitř vřecek, obvykle v počtu osmi

stopkovýtrusé houby

- ve vývojovém cyklu převládá dvoujaderné sekundární mycelium (n + n)
- pohlavní orgány chybějí, při pohlavním rozmnožování splývají hyfy primárního mycelia
- pohlavní výtrusy (bazidiospory) vznikají na povrchu bazidií, obvykle v počtu čtyř

+

=

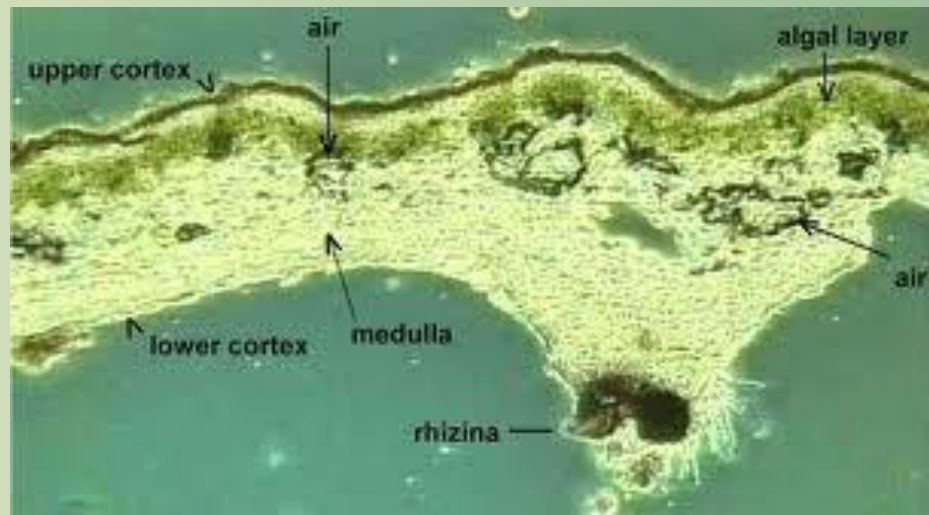
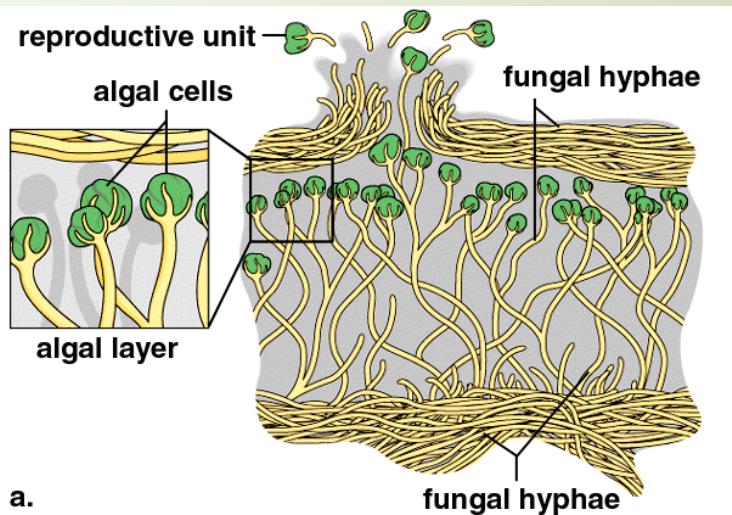
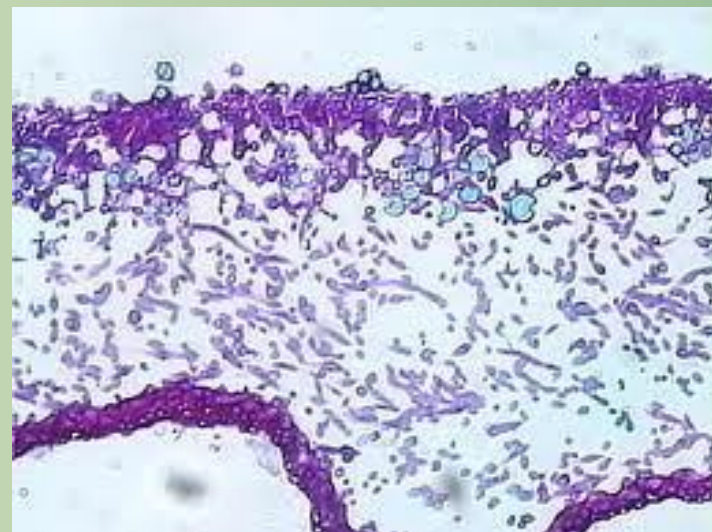
Říše: houby

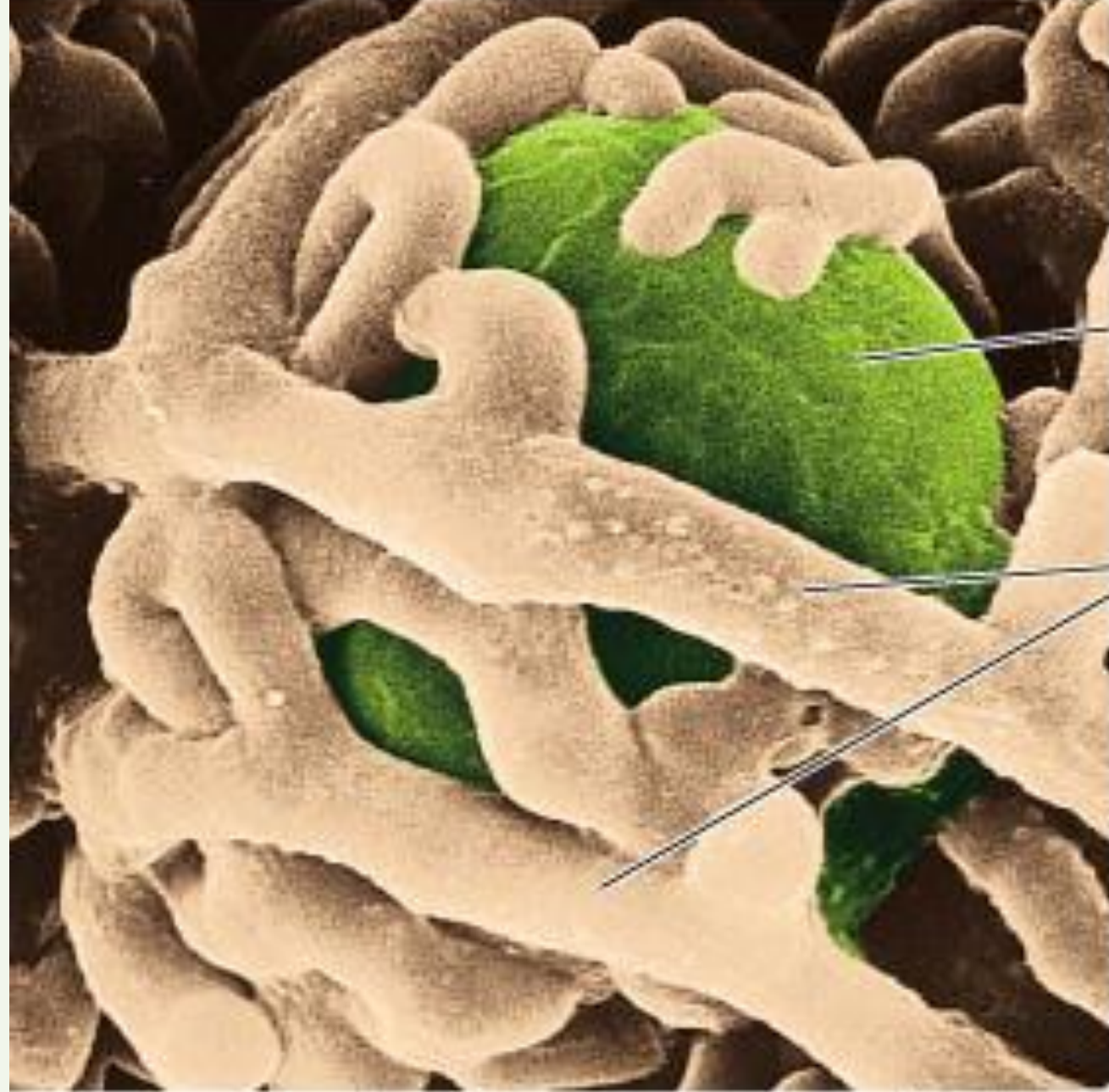
lichenizované houby

lišejníky

Obecná charakteristika

- složené organismy
  - heterotrofní houba (90-95%)
    - často vřeckovýtrusé h.
    - helotismus
  - autotrofní řasa nebo sinice
    - mohou žít autonomně

**Algal
cell**

**Fungal
hyphae**

10 μm

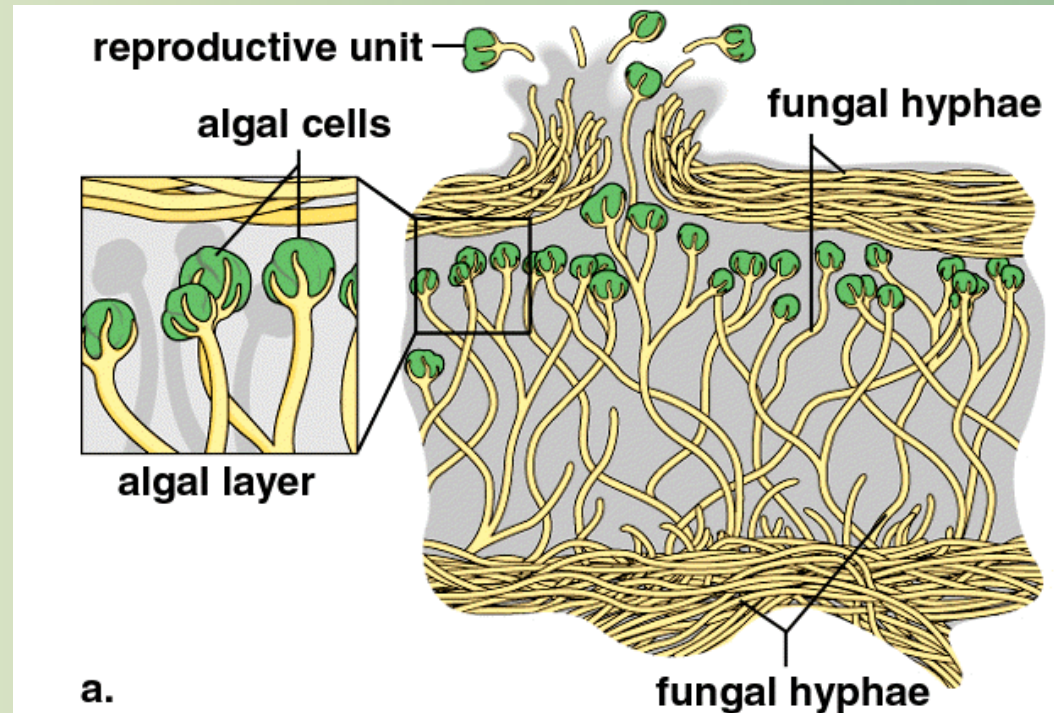
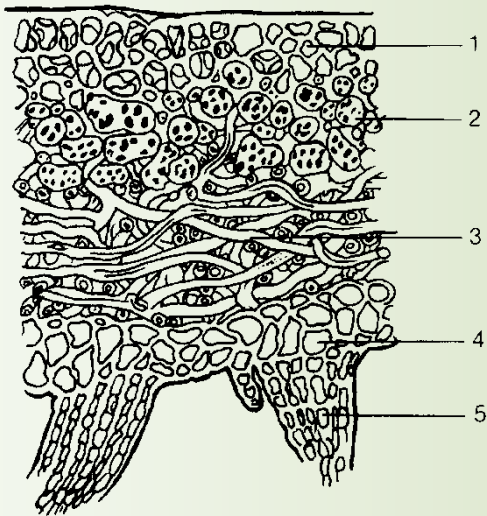
Typy stélek

- korovitá
  - spodní strana pevně přirostlá k podkladu
- lupenitá
  - rozprostřená do plochy
  - volné okraje
  - nepravidelně laločnatá
- keříčkovitá
  - větvená
  - v jednom místě přirostlá

Příčný řez

- vrstva
  - korová svrchní
  - řasová
  - dřeňová
  - korová spodní

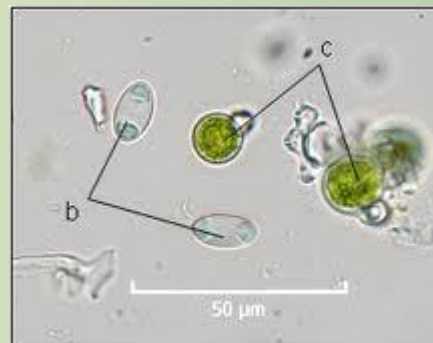
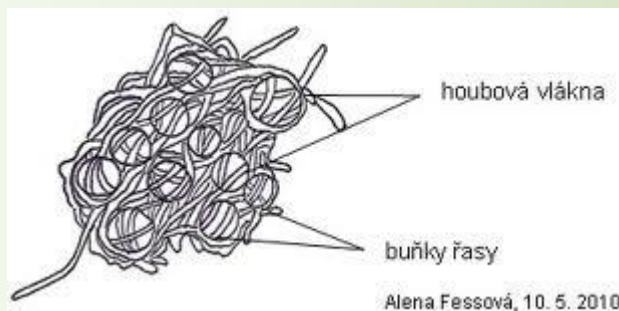

Ekologie

- růst na nehostinných místech
  - několik desetin mm/rok
  - bioindikátory
  - „pionýrské organismy“
    - suché oblasti
    - skály
    - zídky
    - střechy domů
    - lávová pole pod sopkami
    - polární oblasti

Rozmnožování lišejníků

- nepohlavně
  - fragmentace stélky
- pohlavně
  - vytváří zvláštní rozmnožovací tělíska
    - malá klubíčka několika buněk řasy obalená několika houbovými vlákny

mapovník zeměpisný

terčovka bublinatá

terčovník zední

hávnatka psí

puklěřka islandská

dutohlávky

provazovka obecná

